

Stichting Pensioenfonds Abbott Nederland

Stichting Pensioenfonds Abbott Nederland
Meeuwenlaan 4
8011 BZ Zwolle

Ingeschreven in het Handelsregister van
de Kamer van Koophandel onder nummer 05070105

Verslag over het boekjaar 1-1-2015 t/m 31-12-2015

Inhoud

	Pagina
Karakteristieken van het pensioenfonds	
Profiel	5
Pensioenregeling	6
Bestuur en organisatie	
Personalia	9
Meerjarenoverzicht	11
Bestuursverslag	
Algemeen	13
Integraal risicomanagement	20
eShare	23
Uitvoeringskosten	23
Communicatie en overleg	25
Financiële ontwikkelingen	27
Beleggingen	35
Actuariële paragraaf	43
Toekomstparagraaf	44
Externe contacten	45
Verslag van het verantwoordingsorgaan	
Oordeel Verantwoordingsorgaan (VO) concept jaarverslag 2015	47
Reactie van het bestuur	49
Verslag van de Visitatiecommissie	
Samenvatting visitatierapport (voor het jaarverslag 2015)	51
Reactie van het bestuur	51

Pagina

Jaarrekening

Balans per 31 december	54
Staat van baten en lasten	56
Kasstroomoverzicht	58
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	59
Toelichting op de balans per 31 december	64
Toelichting op de staat van baten en lasten	71
Risicoparaagraaf	77

Overige gegevens

Resultaatbestemming	85
Gebeurtenissen na balansdatum	85
Actuariële verklaring	86
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	88

Bijlagen

Aangesloten ondernemingen per 31 december 2015	91
Begrippenlijst	92

Karakteristieken van het pensioenfonds

Profiel

Stichting Pensioenfonds Abbott Nederland (hierna te noemen: het Fonds), statutair gevestigd te Zwolle, is opgericht per 1 januari 2002 en ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 05070105. De statuten zijn de laatste keer gewijzigd op 1 juli 2014.

Het Fonds is een ondernemingspensioenfonds en is de uitvoerder van de pensioenovereenkomst van de werknemers van

- Abbott B.V.,
- Abbott Laboratories B.V.,
- Abbott Logistics B.V.,
- Abbott Vascular Netherlands B.V.,
- APO Netherlands A.G.,
- Abbott Healthcare B.V.,
- Abbott Healthcare Products B.V.,
- Abbott Biologicals B.V.,
- AMO Netherlands B.V.,
- Abbott Informatics Netherlands B.V.,
- AMO Groningen B.V.
- BGP Products B.V.
- BGP Prod. Oper. GmbH

per 1 augustus 2012 respectievelijk 1 oktober 2012 respectievelijk 1 januari 2014 tot en met 31 december 2014

- AbbVie Logistics B.V.
- AbbVie B.V.
- AbbVie Finance B.V.

Per 1 januari 2015 heeft er voor de werknemers van de AbbVie ondernemingen geen nieuwe pensioenopbouw meer plaatsgevonden binnen het Fonds.

Een aangesloten werkgever vraagt het deelnemerschap aan voor alle personen waarmee hij een pensioenovereenkomst sluit, tenzij in de arbeidsovereenkomst anders is bepaald. Het bestuur van het Fonds is verplicht de desbetreffende personen als deelnemer toe te laten.

Doelstelling, Missie en Visie van het Fonds

Het Fonds stelt zich als hoofddoel het nakomen van haar pensioenverplichtingen, daarbij in aanmerking nemend dat deze verplichtingen nominaal zijn en er geen sprake is van een toeslag(ambitie), met uitzondering van het partnerpensioen en het wezenpensioen ingaande voor de pensioenrichtdatum. Daarnaast heeft het Fonds een tweetal secundaire doelstellingen:

- Korte termijn doelstelling is het realiseren van een bepaalde buffer om de kans op bijstorten te verkleinen en voldoende zekerheid in te bouwen om tot een financieel stabiel fonds te komen.
- Lange termijn doelstelling is een hoge en stabiele dekkingsgraad tot een niveau waarop sprake kan zijn van premiekorting.

Dit is zowel in het belang van de werkgever (lage en stabiele premie) als in het belang van de deelnemer. Er wordt dus gestreefd naar premie- optimalisatie en stabiliteit.

Missie

Het algemene uitgangspunt van het te voeren beleid is om de verplichtingen die voortvloeien uit de pensioenregelingen onder een breed scala van omstandigheden na te komen en de risico's uit de pensioenregelingen af te dekken. De nakoming van de verplichtingen en het afdekken van risico's geschiedt tegen zo laag mogelijke, maar stabiele premies en uitvoeringskosten. Kernwaarden zijn evenwichtigheid, begrijpelijkheid, betrouwbaarheid, verantwoordelijkheid, kostenbewustzijn en transparantie

Visie

Er wordt gestreefd naar premie- optimalisatie en stabiliteit. Tegelijkertijd wil het bestuur van het Fonds geen risico lopen op de uitkering van de nominale pensioenverplichtingen. Het Fonds heeft om dat doel te kunnen bereiken een organisatie opgezet waarbinnen de uitvoering van de pensioenregeling en het beheer van het vermogen op een adequate en gecontroleerde manier kan plaatsvinden.

Pensioenregeling

De pensioenregeling, die is vastgelegd in een pensioenreglement, bestaat uit de volgende delen:

Basis Module

De Basis Module bestaat uit de eindloonregeling.

De basis Module geeft de (gewezen) deelnemers aanspraken op:

- ouderdomspensioen met ingangleeftijd 67 jaar;
- opbouw tot een maximum pensioengevend jaarsalaris van € 59.261 (1 april 2015);
- wijziging van de pensioengrondslag per 1 april van ieder jaar;
- partnerpensioen ten behoeve van de partner;
- wezenpensioen ten behoeve van de kinderen van de (gewezen) deelnemer;
- premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.

Het deelnemerschap vangt aan op de datum van indiensttreding door de werknemer bij een van de aangesloten werkgevers en eindigt uiterlijk op de ingangsdatum van het ouderdomspensioen ofwel de 67-jarige leeftijd.

Beschikbare Premie Module

De Beschikbare Premie Module is met ingang van 1 januari 2006 ingevoerd en geeft de (gewezen) deelnemers aanspraak op een beschikbare premie boven de salariscgrens van € 59.261 (1 april 2015) tot het maximum pensioengevend salaris van € 100.000 (2015). Deze module wordt, voor wat betreft het overlijdensrisico en de vrijstelling van premiebetaling bij arbeidsongeschiktheid, door het Fonds (her)verzekerd bij Centraal Beheer Achmea.

De beschikbare premie wordt vastgesteld door een leeftijdsafhankelijk percentage te berekenen over de pensioengrondslag, die gelijk is aan het pensioengevend salaris boven de salariscgrens uit de Basis Module. Het leeftijdsafhankelijke percentage wordt bepaald volgens een staffel. De opbouw vindt plaats door middel van een storting van premies op een aparte beleggingsrekening, die door het Fonds en op naam van de deelnemer wordt geopend bij NN Investment Partners B.V. De beschikbare premies worden inclusief het behaalde rendement door de deelnemer bij een verzekeraar op de pensioendatum aangewend voor de aankoop van ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen.

Vrijwillige Bijspaar Module

De Vrijwillige Bijspaar Module is een premieovereenkomst die met ingang van 1 januari 2006 is ingevoerd. Als deelnemers aan deze module worden aangemerkt de werknemers die op of na 1 januari 2006 in dienst zijn getreden bij een werkgever en deelnemen in de pensioenregeling of die deelnemer waren in de op 31 december 2005 geldende pensioenregeling.

Vanaf 1 januari 2015 is er geen mogelijkheid meer om aanvullende stortingen te doen. De kapitalen die tot 1 januari 2015 zijn "gespaard" blijven belegd.

Nettopensioenregeling

Vanaf 1 januari 2015 is er tot een pensioengevend salaris van € 100.000 fiscaal gefaciliteerde pensioenopbouw mogelijk. Boven dat bedrag is er de mogelijkheid dat de werkgever een nettopensioenregeling inricht. De nettopensioenregeling voor het gedeelte van de spaarfaciliteit wordt eveneens uitgevoerd door het Fonds. Het partner- en wezenpensioen in deze nettopensioenregeling wordt niet door het Fonds uitgevoerd. De werkgever sluit separaat verzekeringen voor het partner- en wezenpensioen.

De beschikbare premie wordt vastgesteld door een leeftijdsafhankelijk percentage te berekenen over de pensioengrondslag, die gelijk is aan het pensioengevend salaris boven de salarissgrens uit de Beschikbare Premie Module. Deze beschikbare premie houdt de werkgever in op het netto salaris van de deelnemer en is derhalve geheel voor rekening van de deelnemer. De opbouw vindt plaats door middel van een storting van premies op een aparte beleggingsrekening, die door het Fonds en op naam van de deelnemer wordt geopend bij NN Investment Partners B.V. De beschikbare premies worden inclusief het behaalde rendement door de deelnemer bij een verzekeraar op de pensioendatum aangewend voor de aankoop van ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen.

Verzekerdenbestand

(Aantallen)

	Actieve deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen- gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2014	1.726	1.166	109	3.001
Mutaties door:				
in diensttrekkingen	136	0	0	136
Ontslag met premievrije aanspraak	-115	115	0	0
Waardeoverdracht	0	-489	-11	-500
Ingang pensioen	-3	-7	11	1
Overlijden	-1	0	-2	-3
Afkoop	0	-9	-1	-10
Andere oorzaken	0	-5	0	-5
Mutaties per saldo	17	-395	-3	-398
Stand per 31 december 2015	1.743	771	106	2.620
			2015	2014
Specificatie pensioengerechtigden				
Ouderdompensioen			73	77
Nabestaandenpensioen			20	21
Wezenpensioen			13	11
Totaal			106	109

De Actieve deelnemers bevatten 28 deelnemers met (gedeeltelijke) premievrijstelling

Bestuur en organisatie

Personalia

De samenstelling van het bestuur was in 2015 als volgt:

J.M. Negro, voorzitter	(werkgeverslid)
C.M.A. Merison, secretaris en vice voorzitter	(lid namens pensioengerechtigden)
B.C. Broecks, penningmeester	(werkgeverslid)
R. Voorhaar	(werknemerslid)
E. H. Dijkstra	(toehoorder namens werkgevers, benoemd als bestuurslid per 1 oktober 2015)
J.G. Stegeman	(toehoorder namens werknemers, benoemd als bestuurslid per 25 januari 2016)

samenstelling bestuur naar leeftijdsgroep per 31 december 2015

Leeftijdsgroep	Aantal leden
<25	–
25-35	1
35-45	1
45-55	2
55-65	1
>65	1

De samenstelling van de overige overleg- c.q. adviesorganen was in 2015 als volgt:

Beleggingscommissie

J.M. Negro	
B.C. Broecks	
R. Voorhaar	
D. Richert	(adviseur Mercer Investment Consulting)
H.F.P. van Capelleveen	(adviseur Cardano)
Y. Hellegers	(Montae)

Communicatiecommissie

C.M.A. Merison	
J.G. Stegeman	
K. Vriend	(Montae Bestuurscentrum tot 1 augustus 2015)
G. Slot	(Montae Bestuurscentrum vanaf 1 augustus 2015)

Risicomanagementcommissie:

C.M.A. Merison
E.H. Dijkstra
R. Voorhaar
Y Hellegers (Montae Bestuurscentrum)

Verantwoordingsorgaan

Mevrouw E. Minnesma (namens de werkgever)
Mevrouw D.C. Groen (voorzitter, namens deelnemers)
De heer G.F.M. Holtmaat (secretaris, namens deelnemers)
De heer H.T.E. Kemperman (namens deelnemers)
De heer M.J.P.R. Raven (namens deelnemers)
Mevrouw A.M. Cronenberg (namens deelnemers)
De heer F. Naron (namens deelnemers)
De heer J. Zandstra (namens pensioengerechtigden)

samenstelling VO naar leeftijdsgroep per 31 december 2015

Leeftijdsgroep	Aantal leden
<25	–
25-35	–
35-45	3
45-55	4
55-65	–
>65	1

De adviserend actuaire van het Fonds is de heer M. de Wit AAG, werkzaam bij Mercer Nederland B.V.

De certificerend actuaire is de heer A. den Hartog van Aon Hewitt

De accountant van het Fonds is de heer C. Hartevelde, werkzaam bij Mazars.

De werkzaamheden van de compliance officer worden uitgevoerd door de heer De Graaf van Cijf 'rs. Vanaf 20 november 2015 worden deze taken uitgevoerd door mevrouw B. van Tilburg van Holland Van Gijzen Advocaten en Notarissen LLP.

De bestuursondersteuning wordt verzorgd door Montae Bestuurscentrum B.V.

De administratie is uitbesteed aan AZL N.V. en voor de beleggingen in de BPM, VBM regeling en nettopensioenregeling aan NN Investment Partners B.V. in het product Mijn Pensioen.

Als vermogensbeheerder is aangesteld BNP Paribas Investment Partners N.V.

Meerjarenoverzicht

	2015	2014	2013	2012	2011
Aantallen					
Actieve deelnemers	1.743	1.726	1.978	1.919	1.205
Gewezen deelnemers	771	1.166	680	577	472
Pensioengerechtigden	106	109	91	81	75
Totaal	2.620	3.001	2.749	2.577	1.752
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Beleggingen voor risico pensioenfonds					
Belegd vermogen	251.609	287.701	196.286	188.935	149.639
Beleggingsopbrengsten	-9.567	75.252	-13.197	21.514	18.375
Rendement op basis van total return	-2,6%	36,0%	-6,2%	12,9%	13,6%
Beleggingen voor risico deelnemers					
Belegd vermogen	26.902	25.503	19.483	15.931	11.627
Beleggingsopbrengsten	-180	3.437	698	1.505	13
Rendement op basis van total return	-0,7%	16,9%	5,3%	5,5%	0,1%
Reserves					
Algemene reserve	14.152	50.165	22.686	27.558	12.255
Totaal reserves	14.152	50.165	22.686	27.558	12.255
Technische voorzieningen					
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	245.467	244.107	175.090	165.473	139.152
Overige technische voorzieningen	2.543	2.493	2.463	2.318	610
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	0	0	0	0	971
Totaal technische voorzieningen	248.010	246.600	177.553	167.791	140.733

	2015	2014	2013	2012	2011
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers					
Beschikbare Premie Module en Vrijwillige Bijspaar Module	26.902	25.503	19.483	15.931	11.627
	26.902	25.503	19.483	15.931	11.627
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers					
Reguliere premie	21.444	19.901	22.892	21.628	11.970
Incidentele premies	14	2.378	30	4.216	0
	21.458	22.279	22.922	25.844	11.970
in % van de loonsom 1)	25,9%	24,7%	25,1%	24,9%	21,6%
Bijdragen voor risico deelnemers	2.031	2.958	3.078	2.823	1.737
Pensioenuitkeringen	1.980	1.861	1.818	1.794	1.900
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten					
Totaal	1.315	1.188	1.266	1.223	1.531
Per deelnemer in euro (Actieven en Pensioengerechtigden)	711	647	612	612	1.196
Dekkingsgraad					
Aanwezige dekkingsgraad ²⁾	105,1%	120,3%	112,8%	116,4%	108,8%
Beleidsdekkingsgraad	108,8%				
Minimaal Vereiste dekkingsgraad	104,0%	104,5%	104,6%	104,6%	104,8%
Vereiste dekkingsgraad	117,2%	108,3%	108,4%	107,5%	108,3%

1) Het percentage is als volgt berekend: Reguliere premie / salarissom van de basisregeling (inclusief oude regeling).

2) De dekkingsgraad is vanaf 2015 als volgt berekend: (Totaal Reserves + Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds + Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers) / (Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds + Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers maal 100%. De dekkingsgraad 2012 tot en met 2014 is inclusief het effect van de rentemiddeling en de UFR.

Bestuursverslag

Het bestuur heeft in 2015 vier bestuursvergaderingen gehad, waarin met name over strategische zaken is gesproken. Daarnaast zijn er vier conference calls geweest waarin de dagelijkse gang van zaken van het Fonds is besproken en waarin ook besluitvorming heeft plaatsgevonden.

In de bestuursvergaderingen werd onder meer gesproken over:

- strategisch beleid 2015;
- communicatiebeleid;
- beleggingsbeleid;
- risicomanagement (onder andere risicoanalyse belangenverstremgeling en integriteitsrisico);
- parameters en flexibiliseringsfactoren 2015;
- actuariële en bedrijfstechnische nota en pensioenreglement;
- pensioenakkoord 2015 van sociale partners en de gevolgen voor de uitvoering van de pensioenregeling 2015;
- financiële positie;
- bestuurssamenstelling en rolverdeling;
- behandeling van de collectieve waardeoverdracht van de pensioenaanspraken uit de BasisModule voor de AbbVie werknemers;
- BTW positie van het Fonds;
- Jaarwerk 2014;
- Implementatie van het nieuw Financieel ToetsingsKader (nFTK);
- Strategische heroriëntatie vermogensbeheer;
- Herverzekering;
- Uitvoering nettopensioenregeling.

Algemeen

Samenstelling van het bestuur

Per 1 januari 2015 bestaat het bestuur uit vier leden. De heer Negro fungeert in 2015, net als in 2014, als voorzitter. Samen met de heer Merison (secretaris van het Fonds) vormt hij het dagelijks bestuur. De heer Broecks is penningmeester. Het vierde bestuurslid is de heer Voorhaar.

In 2015 hebben de heren Dijkstra en Stegeman deelgenomen als toehoorder aan de (bestuurs)vergaderingen. Dit als voorbereiding op een mogelijke benoeming als bestuurslid. De heer Dijkstra is per 1 oktober 2015 benoemd als bestuurslid. De heer Stegeman is per 25 januari 2016 benoemd als bestuurslid.

Het bestuur heeft een diversiteitsbeleid vastgesteld. Dit beleid is gericht op minimaal 1 man en 1 vrouw in het bestuur waarvan minimaal 1 lid ouder is dan 40 jaar en 1 lid jonger is dan 40 jaar. De voorzitter van het Fonds is jonger dan 40 jaar. Op dit moment neemt geen vrouw zitting in het bestuur.

Voor het verantwoordingsorgaan geldt hetzelfde beleid. In het verantwoordingsorgaan hebben op dit moment drie vrouwen zitting en zijn er drie leden jonger dan 40 jaar. Momenteel wordt dus gedeeltelijk aan het diversiteitsbeleid voldaan. Een keer in de drie jaar vindt een evaluatie plaats van dit beleid. Bij het zoeken naar nieuwe bestuurskandidaten wordt aandacht geschonken aan dit beleid, waarbij kennis en kunde altijd prevaleren.

Zelfevaluatie functioneren bestuur

Eind 2015 heeft het bestuur een zelfevaluatie gehouden. Een externe partij heeft hier het bestuur in begeleid. Uit de evaluatie is gebleken dat de bestuursleden tevreden zijn over het resultaat van het bestuurlijke proces en de omgang met het bestuur onderling. Er heerst openheid en er is een open oor voor eenieders inbreng. Het bestuur is zich ervan bewust dat het lastig is om adequaat te voorzien in bestuurlijke continuïteit in de huidige tijd. Waar mogelijk wil het bestuur enthousiasme kweken bij betrokken personen, zoals het verantwoordingsorgaan.

Het bestuur heeft de behoefte om meer efficiency te behalen in het proces van de bestuursvergaderingen. Het bestuur streeft naar minder papier en meer dialoog over onderwerpen van strategische aard. Medio 2016 zal op dit punt worden geëvalueerd.

De informatie-uitwisseling tussen de verschillende gremia verloopt naar tevredenheid van het bestuur.

Geschiktheid van het bestuur

Het Fonds heeft een ambitieniveau geformuleerd voor de geschiktheid van het bestuur als collectief en de individuele bestuursleden. Het ambitieniveau is dat het bestuurslid bij aantreden zich bevindt op geschiktheidsniveau A. Op collectief niveau bevindt het bestuur zich op geschiktheidsniveau B. Afhankelijk van een lidmaatschap van een bestuurscommissie bevindt een bestuurslid zich op niveau B. Op 1 januari 2015 voldeed het bestuur nog niet geheel aan deze laatste eis. In 2015 zijn er cursussen gevolgd bij SPO om op het gewenste niveau te geraken.

Als gevolg van de benoeming van nieuwe bestuursleden eind 2015 en begin 2016 zal er in 2016 opnieuw opleiding plaatsvinden om ervoor te zorgen dat alle bestuursleden waar nodig op geschiktheidsniveau B komen

Code Pensioenfondsen

Het bestuur van het Fonds past bij de uitvoering van haar taken de normen van de Code Pensioenfondsen toe.

Het Fonds heeft geen eigen klokkenluidersregeling opgesteld. De bestuursleden zijn (behalve het bestuurslid namens pensioengerechtigden) in dienst bij de werkgever. De werkgever beschikt over voldoende regelingen om op een passende wijze om te gaan met onregelmatigheden. Bovendien heeft het Fonds geen werknemers in dienst. Het bestuur heeft wel onderzocht of de partijen waaraan werkzaamheden zijn uitbesteed, beschikken over een klokkenluidersregeling. Dit is het geval. Werknemers van de uitbestedingspartijen kunnen dus bij een onregelmatigheid hiervan gebruik maken.

In 2015 zijn er geen klachten en geschillen geweest tussen het pensioenfonds en de (gewezen) deelnemers en andere betrokkenen. Dit heeft dus ook niet geleid tot veranderingen in regelingen dan wel processen.

Beloningsbeleid

Het Fonds beschikt over een beloningsbeleid. In 2015 is dit beleid aangepast. Het verantwoordingsorgaan heeft hier een positief advies over gegeven.

De bestuursleden en leden van het verantwoordingsorgaan namens de werknemers en werkgevers zijn in dienst van de werkgever en verrichten hun werkzaamheden voornamelijk in werktijd, dus ontvangen feitelijk een beloning van de werkgever. Het bestuurslid en lid verantwoordingsorgaan namens de pensioengerechtigden ontvangen een vergoeding van het pensioenfonds conform het beloningsbeleid.

Visitatie

Het bestuur heeft besloten om evenals vorig jaar Stichting ITP te vragen om de visitatie uit te voeren in 2016. De redenen voor deze keuze zijn het feit dat de stichting al bekend is met het Fonds in combinatie met de kostenoverwegingen. Het verantwoordingsorgaan heeft hier een positief advies over gegeven. Een samenvatting van de visitatie in 2016 is opgenomen bij dit jaarverslag

Compliance

Op grond van de Pensioenwet dient het Fonds een beheerste en integere bedrijfsvoering te waarborgen en een compliance officer aan te wijzen. De compliance officer is belast met het toezicht op de naleving van de Pensioenwet-bepalingen en van de interne procedures en gedragsregels zoals de gedragscode van het Fonds. De gedragscode wordt nageleefd door het bestuur en de leden van het verantwoordingsorgaan. De gedragscode bevordert transparantie en zorgt ervoor dat alle bestuursleden en leden van het verantwoordingsorgaan weten wat wel of niet geoorloofd is.

De compliance officer van het Fonds, de heer De Graaf van Cijfers, heeft in zijn rapportage in 2015 geen bijzonderheden gemeld. Wel is het vraagstuk aan de orde geweest of er binnen het bestuur sprake is van insiders op grond van de gedragscode. Als gevolg van het feit dat Cijfers is gestopt heeft het bestuur eind 2015 een nieuwe compliance officer aangesteld. Dit is mevrouw Van Tilburg van Holland Van Gijzen. Mede na overleg met de compliance officer heeft het bestuur besloten om de voorzitter aan te wijzen als insider, op grond van zijn functie bij de werkgever. De overige bestuursleden zijn door het bestuur niet aangemerkt als insider omdat bij de huidige invulling van het beleggingsbeleid de invloed op transacties en daarmee de beïnvloeding op koersen nihil is.

Uittreding AbbVie

Per 1 januari 2015 is de opbouw van pensioenaanspraken voor de actieve deelnemers en (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte deelnemers van AbbVie elders ondergebracht. Voor de situatie na 1 januari 2015 is tussen AbbVie en het Fonds een beëindigingsovereenkomst opgesteld. Het doel van de overeenkomst is om de Abbott deelnemers geen nadeel te laten ondervinden van de uittreding van AbbVie. In de loop van 2015 heeft AbbVie bij het Fonds een verzoek ingediend voor een collectieve waardeoverdracht van de pensioenrechten en pensioenaanspraken uit de Basismodule naar United Pensions in België. Het bestuur heeft aangegeven hieraan te willen meewerken. Het verantwoordingsorgaan heeft een positief advies gegeven op de collectieve waardeoverdracht. De communicatie hierover met de actieve deelnemers heeft voornamelijk plaatsgevonden vanuit de werkgever. Naar aanleiding van deze communicatie heeft het bestuur de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden geïnformeerd. Er is een uitgebreide brief verzonden met een Q&A over de nieuwe pensioenuitvoerder. Tevens zijn de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden uitgenodigd voor een bijeenkomst. Uiteindelijk heeft 1 gepensioneerde deelnemer aangegeven dat zijn pensioenrechten niet overgedragen mogen worden.

Op 8 oktober 2015 heeft DNB aangegeven geen bezwaar te hebben tegen deze collectieve waardeoverdracht.

Op 11 november 2015 is de collectieve waardeoverdracht uitgevoerd. Daarna heeft het bestuur de betrokken (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden bericht over de afwikkeling. Met de overdracht zijn 470 deelnemers en is een overdrachtswaarde van 40.230 gemoeid.

In het najaar van 2015 is gestart met de voorbereiding van de collectieve waardeoverdracht van de kapitalen uit de BPM en VBM module. Het bestuur verwacht deze collectieve waardeoverdracht af te ronden in 2016.

Toetreding BGP Products B.V. en BGP Prod. Oper. GmbH

Per 1 februari 2015 is BGP Products B.V. en BGP Prod. Oper. GmbH tot 31 december 2016 toegelaten als aangesloten werkgever bij het Fonds. Op 1 februari 2015 zijn 56 werknemers van Abbott B.V., Abbott Logistics B.V., Abbott Biologicals B.V. en Abbott Healthcare Products B.V. (hierna: EPD Business) door middel van een overgang in de zin van artikel 7:663 Burgerlijk Wetboek overgegaan naar BGP Products B.V. Door toetreding tot het Fonds wordt de bestaande pensioenovereenkomst tussen EPD Business en hun werknemers binnen het Fonds voortgezet tot 31 december 2016.

BTW

Het bestuur heeft in 2015 een BTW onderzoek laten uitvoeren. Uit dit onderzoek is gebleken dat het Fonds verlegde BTW verschuldigd is over de dienstverlening van twee buitenlandse partijen. Het Fonds heeft een externe partij aangesteld om de aangiftes voor de verlegde BTW te verzorgen. Begin 2016 is overeengekomen dat deze partij de reeds betaalde BTW zal verrekenen met toekomstige nota's.

In 2015 is de overeenkomst met AZL aangepast als gevolg van het vervallen van de BTW-vrijstelling voor AZL.

Nettopensioenregeling

Per 1 januari 2015 is het niet meer toegestaan om fiscaal gefaciliteerd pensioen op te bouwen over het gedeelte van het pensioengevende salaris dat meer bedraagt dan €100.000. Het is de werkgever wel toegestaan voor het meerdere van dit salaris een toezegging te doen op nettopensioen. Dit betekent dat de aanspraken belast zijn en de uitkering niet. De werkgever heeft aan de werknemers die een salaris hebben dat meer bedraagt dan €100.000 voor dit meerdere een aanbod gedaan tot het sluiten van een pensioenovereenkomst. Eind 2014 heeft de werkgever het Fonds verzocht deze regeling uit te voeren voor wat betreft de belegging van de beschikbare premies. De werkgever heeft de dekking voor partner- en wezenpensioen separaat geregeld bij een verzekeraar. Het bestuur van het Fonds heeft in eerste instantie de intentie uitgesproken om de regeling te gaan uitvoeren onder de voorwaarde dat de uitvoering hiervan nader uitgewerkt diende te worden. In de loop van 2015 heeft het bestuur definitief besloten de nettopensioenregeling uit te voeren.

De nettopensioenregeling wordt zoveel als mogelijk uitgevoerd conform de BPM-module. Zo dient de deelnemer zelf de aankoop van pensioen uit het opgebouwde kapitaal onder te brengen bij een verzekeraar. Vooruitlopend op het definitieve besluit tot uitvoering binnen het Fonds hebben de premiestortingen in 2015 al plaatsgevonden in daarvoor geopende beleggingsrekeningen bij NN Investment Partners B.V. De formalisering door middel van een pensioenreglement en een uitvoeringsovereenkomst is in de eerste helft van 2016 afgerond. Het aantal deelnemers in de nettopensioenregeling is per 31 december 2015 gelijk aan 119 en het belegd vermogen op die datum is gelijk aan 157.

Fondsdocumenten

Actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn)

In 2015 heeft het bestuur tweemaal een nieuwe abtn vastgesteld en ingediend bij DNB. In de abtn die is vastgesteld op 18 juni 2015 zijn de wijzigingen, die voortkomen uit het nieuwe toezichtkader zoals dat met ingang van 1 januari 2015 van kracht is, verwerkt. In de bestuursvergadering van 29 september 2015 is de abtn nogmaals vastgesteld door het bestuur. In deze abtn is de risicohouding van het Fonds vastgelegd en worden de belangrijkste resultaten uit de aanvangshaalbaarheidstoets beschreven. In de tweede abtn zijn ook bepalingen met betrekking tot het integriteitsbeleid opgenomen zoals dat in het derde kwartaal van 2015 door het bestuur is vastgesteld. Deze abtn is voor 1 oktober 2015 verzonden aan DNB.

Pensioenreglement II

Per 1 januari 2015 is het fiscale kader voor pensioenregelingen (het zogenaamde "Witteveenkader") aangepast. In het najaar van 2014 hebben sociale partners een akkoord gesloten voor aanpassing van de regeling aan het fiscale kader. Het opbouwpercentage in de eindloonregeling (basisregeling) is verlaagd naar 1,657%. De franchise is per 1 januari 2015 vastgesteld op € 14.305. Deze cijfers zijn in overeenstemming met de minimumbepalingen van de Wet op de loonbelasting. De staffel voor de BPM-regeling is aangepast aan de fiscaal maximale staffel (staffel II). Daarnaast geldt de pensioenregeling tot een salaris van €100.000.

Naar aanleiding van dit akkoord heeft het bestuur overleg gevoerd met AZL over de uitvoerbaarheid van de regeling. AZL heeft bevestigd dat de wijzigingen uitvoerbaar zijn. Eind februari 2015 is de regeling volledig geïmplementeerd. De wijzigingen zijn vastgelegd in het pensioenreglement II, dat op 29 januari 2015 door het bestuur is vastgesteld.

Per 31 december 2014 zijn alle overgangsregelingen beëindigd. Dit vereenvoudigt de uitvoering (en hiermee de kosten).

Op 18 juni 2015 is het bovengenoemde pensioenreglement nogmaals aangepast. De wijzigingen in het pensioenreglement betreffen

de bepalingen ten aanzien van het korten van pensioenaanspraken. Door invoering van het nFTK zijn de bepalingen inzake het korten aangepast. De praktische betekenis voor de pensioenregeling bij het Fonds is echter gering. De werkgever heeft immers een bijbetalingsverplichting indien het Fonds in een tekort zal geraken. In het pensioenreglement is ook nog opgenomen dat er geen nieuwe gelden ingelegd kunnen worden in de VBM-module. Immers per 1 januari 2015 is er voor de deelnemer geen ruimte meer om extra gelden in te leggen.

Communicatiebeleidsplan

Het communicatiebeleidsplan is medio 2015 geactualiseerd naar de stand per 1 juli 2015. Deze actualisatie houdt mede verband met de inwerkingtreding van de nieuwe Wet Pensioencommunicatie. Ook de gevolgen van het nieuwe financiële toetsingskader zijn hierin meegenomen. Het VO heeft een positief advies uitgebracht over het communicatiebeleidsplan.

Statuten en reglementen

In verband met het uittreden van de AbbVie-ondernemingen dienen de statuten aangepast worden. Dit staat voor 2016 op het programma zodra naast de collectieve waardeoverdracht van de aanspraken in de basismodule ook de collectieve waardeoverdracht vanuit de BPM- en VBM-module afgehandeld is voor de AbbVie werknemers.

Integriteitsbeleid

Integriteit is een wezenlijk kenmerk van een professionele en betrouwbare organisatie. Het bevordert niet alleen de efficiëntie, de interne/externe transparantie en samenwerking, maar ook het vertrouwen. Het bestuur van het Fonds heeft op grond van artikel 19 van het Besluit Financieel Toetsingskader Pensioenfonds (hierna: Besluit FTK) een document integriteitsbeleid vastgesteld waarin het beleid is beschreven ter beheersing van de integriteitsrisico's die het Fonds loopt.

Incidentenregeling

Het Fonds heeft als uitwerking van het integriteitsbeleid een incidentenregeling vastgesteld. Onder een incident wordt verstaan een gebeurtenis die een ernstig gevaar vormt of kan vormen voor de beheerste en integere bedrijfsvoering van het Fonds en/of een gebeurtenis waarbij directe of indirecte financiële schade ontstaat door ontoereikende of falende interne processen, verbonden personen of systemen of door externe gebeurtenissen. Iedere verbonden persoon heeft een meldingsplicht voor incidenten.

Implementatie nieuw Financieel Toetsingskader

Per 1 januari 2015 is het nieuwe Financieel Toetsingskader (nFTK) ingevoerd. Adviseur Mercer heeft het pensioenfonds begeleid bij de implementatie van het nFTK. Ten behoeve van de implementatie van het nFTK en voor nader onderzoek naar het strategisch beleggingsbeleid heeft het Fonds een ALM-studie laten uitvoeren.

ALM-studie en verhoging risicoprofiel

De risicohouding van het Fonds is behoudend. Onnodige risico's worden voorkomen om de kans op bijstortingen te beperken. Tegelijkertijd wordt naar voldoende verwacht rendement gestreefd om in combinatie met het sterke financieringsbeleid invulling te geven aan het vereiste vermogen.

De risicohouding is door het bestuur vastgesteld op basis van een ALM-studie en een "blind tasting"-sessie op 26 mei 2015 onder leiding van adviseur Mercer. Tijdens de interactieve sessie hebben de bestuursleden individueel kenmerken van vier verschillende risicoprofielen gewaardeerd. Deze kenmerken zijn verdeeld naar kostendekkende premie, kans op bijstorting, (cumulatieve) bijstortingen en korte termijn risico's. De uitkomsten van de individuele waarderings tezamen hebben geleid tot de conclusie en het besluit dat er vanuit het bestuur draagvlak is voor de mogelijkheid tot verhoging van het risicoprofiel.

De motivatie voor de verhoging van het risicoprofiel is de volgende:

- Het pensioenfonds is een relatief jong fonds en heeft daardoor een lange horizon om schokken op te vangen.
- Daarnaast verwacht het bestuur dat in de toekomst hogere rendementen behaald kunnen worden, waardoor het premieniveau van de werkgever op de lange termijn houdbaar is.

Het gevolg van een verhoging van het risicoprofiel van het Pensioenfonds is dat de bijstortingsrisico's voor de werkgever groter worden. Het Fonds heeft dit ook afgestemd met de werkgever. Hiermee wordt ook de afhankelijkheid van de werkgever voor de deelnemers groter, maar het Fonds acht deze gevolgen acceptabel aangezien de bijdragen aan het pensioenfonds relatief klein zijn ten opzichte van de totale balans van de werkgever.

In 2015 is het Fonds gestart met de implementatie van het nieuwe risicoprofiel. Het Fonds maakt hierbij zoveel als mogelijk gebruik van zogenaamde 'gratis' momenten. Het belangrijkste 'gratis' moment is de jaarlijkse premiebelegging. SPAN is een jong fonds en de jaarlijkse premiebelegging is relatief groot waardoor dit een effectief instrument is. Het bestuur stelt vast hoe de premie wordt belegd, hierbij wordt rekening gehouden met marktomstandigheden en de financiële positie van SPAN.

In november 2015 is de eerste concrete stap naar het nieuwe risicoprofiel gemaakt. Het overgedragen vermogen als gevolg van de uittrekking en collectieve waardeoverdracht van AbbVie is volledig uit de matchingportefeuille onttrokken.

Risicohouding en haalbaarheidstoets

Het Fonds heeft op basis van de strategische beleggingsmix uit de ALM-studie de risicohouding van het Fonds voor de korte termijn afgeleid. Deze komt tot uitdrukking in de hoogte van het Vereist Vermogen (VV) en een bandbreedte daarvoor, omdat het VV kan fluctueren door verschuivingen in de strategische mix binnen de bandbreedtes. Dit resulteert in de bandbreedtes voor het VV van 112% tot 123%. Per 30 juni 2015 bedraagt het VV voor de nieuwe beleggingsmix 117,2%.

De risicohouding van het Fonds voor de lange termijn wordt afgeleid uit de resultaten van de haalbaarheidstoets. Onder het nFTK is het verplicht de haalbaarheidstoets uit te voeren: een toets op de 'haalbaarheid' van de ambities van het Fonds. De haalbaarheidstoets is een stochastische analyse waarbij de economische variabelen vanuit de toezichthouder zijn voorgeschreven. De haalbaarheidstoets is een instrument dat o.a:

- Inzicht geeft in de verwachtingen (in relatie tot ambitie) en risico's van het pensioenfonds;
- Een onderbouwing geeft voor:
 - evenwichtige belangenafweging tussen groepen en over generaties;
 - een realistisch en haalbaar premiebeleid;
- De herstelkracht van het Fonds toetst;
- De grondslag is voor communicatie op individuele basis naar de deelnemer;
- Leidend is voor de lange termijn risicohouding.

Het belangrijkste resultaat van de haalbaarheidstoets voor het Fonds is dat het verwachte pensioenresultaat op Fondsniveau 78% bedraagt. Dit betekent dat het pensioen van deelnemers naar verwachting 22% aan koopkracht verliest. Dit resultaat is in lijn met de opzet van het type pensioentoezegging. Voor het pensioenfonds geldt namelijk dat gedurende de pensioenopbouw het koopkrachtbehoud 100% is (vanwege eindloonregeling). Het koopkracht verlies ontstaat in de inactieve periode omdat het Fonds geen toeslagenbeleid kent.

Voor de lange termijn komt de risicohouding van het Fonds tot uitdrukking in de volgende ondergrenzen voor het pensioenresultaat uit de haalbaarheidstoets. Per 1/1/2015 voldoet het Fonds aan de gestelde grenzen.

Uitgangspositie	Te kiezen ondergrens	Lange termijn risicohouding NORMEN	Lange termijn risicohouding RESULTATEN PER 1/1/2015	
Waarbij aan VV wordt voldaan	Ondergrens bij verwacht pensioenresultaat op fondsniveau	60%	78%	✓
Feitelijke financiële positie	Ondergrens bij verwacht pensioenresultaat op fondsniveau	60%	78%	✓
	Maximale afwijking van pensioenresultaat op fondsniveau in slecht weer scenario	30%	14%	✓

Bij de gekozen ondergrenzen heeft het Fonds voldoende marge om niet onder de ondergrens te raken door bijvoorbeeld een aanpassing van externe parameters door DNB.

In 2015 is een aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd. Jaarlijks zal het Fonds vóór 1 juli de haalbaarheidstoets uitvoeren en de resultaten toetsen aan de vastgestelde ondergrenzen.

Opdrachtverstrekking en opdrachtaanvaarding

Het Fonds heeft de door haar gewenste risicohouding en de uitwerking daarvan voor de korte en voor de lange termijn vastgesteld en heeft dit tezamen met de resultaten van de aanvangshaalbaarheidstoets aan sociale partners en het verantwoordingsorgaan voorgelegd. Sociale partners en het verantwoordingsorgaan hebben hiermee ingestemd. In het jaarlijkse oordeel en de daaruit voortvloeiende rapportage voor het jaarverslag van het pensioenfonds zal het verantwoordingsorgaan haar oordeel over deze uitkomsten meenemen. Voor het oordeel van het verantwoordingsorgaan over de in 2015 uitgevoerde haalbaarheidstoets wordt verwezen naar het verslag van het verantwoordingsorgaan.

Artikel 102a van de Pensioenwet draagt het bestuur van het pensioenfonds op te zorgen voor de formele opdrachtaanvaarding van de door sociale partners aan het pensioenfonds opgedragen pensioenregeling. Het bestuur toetst bij de opdrachtaanvaarding voor het pensioenfonds als geheel en voor de relevante beleidsgebieden aan de doelstellingen en uitgangspunten van het Fonds. Het bestuur en sociale partners hebben de doelstellingen en uitgangspunten opgenomen in een door beide ondertekende verklaring opdrachtverstrekking en opdrachtaanvaarding.

Strategische heroriëntatie vermogensbeheer

Verskillende factoren hebben ertoe geleid dat het Fonds in 2015 een onderzoek naar een algehele heroriëntatie van het vermogensbeheer is gestart. Zo heeft het Fonds al langere tijd te maken met teleurstellende prestaties van de vermogensbeheerder. Daarnaast is het Fonds een jong en hard groeiend fonds en bestaat de vraag of de huidige structuur met één vermogensbeheerder en haar beleggingsoplossingen nog wel de meest passende structuur is. De doelstellingen van het totale onderzoek zijn:

- Optimaliseren van het risico-/rendementsprofiel versus de verplichtingenstructuur
- Verkleinen van de afhankelijkheid van één partij
- Het creëren van efficiency en mogelijke schaalvoordelen (kosten) in de inrichting van het vermogensbeheer.

Naar aanleiding van de ALM-studie en de implementatie van het nFTK heeft het bestuur besloten tot een verhoging van het risicoprofiel. In het onderzoek naar de algehele strategische heroriëntatie is het bestuur daarna gekomen tot de volgende besluiten over 2015:

1. Beleggingsmix: Nieuwe (vereenvoudigde) invulling van de returnportefeuille
2. Nieuwe managers voor de beleggingscategorieën:
 - Obligaties opkomende landen
 - Aandelen ontwikkelde landen
 - Matchingportefeuille
3. Nieuwe taakverdeling waarbij activiteiten die nu door de vermogensbeheerder worden uitgevoerd, worden verdeeld over de uitbestedingspartijen: custodian, nieuwe manager matchingportefeuille en beleggingsadviseur.

De implementatie van de nieuwe beleggingsmix, de nieuwe managers en de nieuwe governancestructuur voor het vermogensbeheer is in het eerste kwartaal van 2016 gestart.

Integraal risicomanagement

Risicobereidheid

Bij de realisatie van de doelstellingen van het Fonds wordt het bestuur geconfronteerd met risico's en neemt het bestuur bewust beleggingsrisico's.

Voor het nader uitwerken van de financiële risico's zijn investment beliefs gedefinieerd die fungeren als uitgangspunt voor het beleggingsbeleid. Op basis van deze beliefs vindt een periodieke ALM studie plaats om nadere invulling te geven aan het toegestane risicobudget en de vaststelling van de strategische beleggingsportefeuille. Het bestuur stelt de risicobereidheid en het daarmee samenhangende toegestane financiële risicobudget vast, rekening houdende met de geformuleerde doelstellingen en met de belangen van de verschillende stakeholders. De risicobereidheid is gezien de nominale doelstelling behoudend.

Ten aanzien van de niet-financiële risico's en maatregelen voldoet het Fonds minimaal aan wet- en regelgeving en betreft het bestuur ook de best practices in de pensioensector. Ten aanzien van de niet-financiële risico's is de risicobereidheid van het bestuur (zeer) laag.

Risicoraamwerk

Het bestuur heeft een risicoraamwerk opgesteld. Dit raamwerk bestaat uit de volgende componenten:

- De risicostrategie: wat zijn de doelstellingen van het risicobeleid, wat is de risicobereidheid en welke strategie hanteert SPAN om deze doelstellingen te bereiken?
- Governance rondom risicomanagement: hoe is risicomanagement binnen het Fonds georganiseerd en hoe neemt het bestuur verantwoordelijkheid?
- Risicobewustzijn als onderdeel van de governance: op welke wijze gaat het bestuur om met risico's?
- Risicobeleid: zijn alle gedefinieerde risico's uitgeschreven in beleid?
- Risicomanagement processen: is er een proces om jaarlijks te evalueren en bij te sturen?
- Informatie: hoe wordt het risicobeleid gemonitord en geëvalueerd?

Binnen dit risicoraamwerk heeft het bestuur bepaald in welke ontwikkelingsfase zij zich bevindt en wat het ambitieniveau is. In 2015 zijn hierin stappen gemaakt door o.a.:

- Informatie: door de risicomonitor uit te breiden waarmee per kwartaal inzicht wordt verkregen in de risico's.
- Beleid: Het integriteitsrisico en de daarbij behorende beheersmaatregelen zijn uitgeschreven in het integriteitsbeleid.

De wijze waarop het bestuur om gaat met integraal risicomanagement, het risicoraamwerk en de wijze waarop risicomanagement wordt ingebeld in de besturing van het Fonds is vastgelegd in een risicostrategiedocument. Een samenvatting van dit beleid is vastgelegd in de ABTN van het Fonds. Activiteiten die standaard onderdeel uitmaken van het beleid zijn onder andere:

- Jaarlijks vindt er een update van de risicoanalyse plaats waarin alle risico's en beheersmaatregelen besproken worden.
- Ten aanzien van uitbestede activiteiten vindt periodiek monitoring plaats door een beoordeling van de SLA-rapportages van de uitvoerende partijen. Ook zijn de ISAE3402-verklaringen beoordeeld. Hieruit zijn geen bijzonderheden naar voren gekomen.
- Conform het uitbestedingsbeleid worden jaarlijks alle uitbestedingspartijen geëvalueerd.
- Het bestuur toetst te nemen besluiten expliciet aan de risicohouding, doelstelling, missie en visie van het Fonds. Hierbij worden de normen van evenwichtige belangenafweging, wet- en regelgeving en het beleid van het Fonds meegewogen. Bij elk besluit van het bestuur wordt gewerkt met een beslisdocument. In het beslisdocument is een risicoparagraaf opgenomen waarin alle risico's zijn genoemd. Hier wordt, indien van toepassing, een beschrijving gegeven van de mogelijke risico's en de impact daarvan behorende bij het onderwerp.

Risico identificatie

Als basis voor het indelen van de risico's wordt het FIRM-model van De Nederlandsche Bank gebruikt. Het beleid is onderverdeeld in financieel en niet-financieel en is hierna op hoofdlijnen weergegeven. Het Fonds onderscheidt de volgende tien risicocategorieën:

Financiële risico's	Niet-financiële risico's
Matching-/renterisico	Omgevingsrisico
Marktrisico	Operationeel risico
Kredietrisico	Uitbestedingsrisico
Verzekeringstechnisch risico	IT-risico
	Integriteitsrisico
	Juridisch risico

In de beleggingsadviescommissie wordt specifiek aandacht besteed aan de financiële risico's. De risicomanagementcommissie houdt alle niet-financiële risico's in de gaten. Tevens worden de verantwoording van alle risico's, de actuele ontwikkelingen en updates naar het bestuur verzorgd door de risicomanagementcommissie.

Voornaamste risico's 2015

Het Fonds heeft in 2015 prioriteit gegeven aan de behandeling van de volgende voornaamste risico's. In onderstaand overzicht worden de mogelijke impact van het risico benoemd, evenals de genomen maatregelen door het Fonds en de effectiviteit daarvan.

Transitie custodian activiteiten naar Northern Trust (NT)

Per 1 april 2015 is NT de nieuwe custodian van het Fonds. De impact van het risico als de transitie niet goed verloopt kan divers zijn. Stukken kunnen kwijtraken of de 'normale' operationele activiteiten van het Fonds, zoals het (tijdelijk) niet kunnen handelen, kunnen geen doorgang vinden.

Het Fonds heeft hiervoor onder andere de volgende beheersmaatregelen genomen:

- Het bestuursbureau monitort de transitie op dagbasis;
- Zowel het bestuursbureau als de bestuursleden dienen ten tijde van de transitie dagelijks beschikbaar te zijn voor incidenten;
- Een transitiestop is ingevoerd.

De genomen beheersmaatregelen zijn effectief geweest om de volgende incidenten te kunnen afhandelen:

- Bij de start van de transitie was een instructie benodigd van het Fonds aan de voormalige custodian. Deze instructie was vooraf niet aangekondigd, maar is tijdig gerealiseerd.
- De eerste premiebelegging is niet op het juiste subaccount bij NT terecht gekomen. Dit is tijdig geconstateerd en aangepast.

Ondanks het zorgvuldige selectietraject hebben de custodian en het Fonds niet kunnen voorzien dat de vermogensbeheerder niet in staat zou zijn om het standaard proces van NT te volgen voor het geven van beleggingsinstructies. Als oplossing hiervoor geeft de vermogensbeheerder nu instructies via fax. De eerste premiebelegging is hierdoor echter wel later belegd. Achteraf heeft het Fonds kunnen vaststellen dat dit een positief effect heeft gehad.

Het Fonds heeft de volgende aanvullende beheersmaatregelen gedefinieerd:

- De nieuwe vermogensbeheerder dient de processen van NT te kunnen volgen voor het geven van betalingsinstructies.
- De eerstvolgende premiebelegging zal op dagbasis worden gemonitord.

Renteafdekking in marktwaarde- en UFR-omgeving en wijziging UFR

Het Fonds heeft haar strategische renteafdekkingspercentage gebaseerd op marktwaarde en bij de implementatie (verdeling over de looptijden) richt het Fonds zich op de UFR. Om dit te realiseren heeft het Fonds bij de invoering van de UFR restricties ingevoerd (maximale gewichten) voor de weging naar de twee LDI-Fondsen met de langste looptijden.

Het risico voor het Fonds is dat het zich teveel richt op of de marktwaarde- of op de UFR-omgeving. Dit kan ertoe leiden dat het Fonds er wettelijk gezien goed voorstaat, maar in de marktwaarde-omgeving niet of vice versa.

Het Fonds heeft als beheersmaatregel het bestaande beleid geëvalueerd en een uitgebreide discussie gevoerd, waarin alle elementen uit beide werelden naar voren zijn gekomen. Uiteindelijk zijn de volgende besluiten genomen:

- Er zal altijd gekeken worden naar zowel de afdekking op marktwaarde als op basis van de UFR omgeving.
- Voor de strategische renteafdekking blijft de marktwaarde afdekking het uitgangspunt. Dit is uiteindelijk het werkelijke risico.
- Voor de implementatie blijft de UFR het uitgangspunt.

Per 15 juli 2015 heeft DNB een aanpassing doorgevoerd in de UFR-systematiek. Het Fonds heeft besloten dat het beleid en de huidige investment belief ten aanzien van de rente blijven gehandhaafd. Om dit mogelijk te maken, zijn de restricties op de langstlopende LDI-fondsen daarom weer komen te vervallen.

De effectiviteit van de beheersmaatregel zal uiteindelijk worden bepaald door de marktontwikkelingen en de mogelijke wijzigingen die door de toezichthouder worden doorgevoerd.

Risico op belangenverstrengeling

Het bestuur definieert het risico op belangenverstrengeling als het risico dat persoonlijke of professionele belangen, anders dan die van het pensioenfonds, worden meegenomen in de besluitvorming. Daarbij onderscheidt het bestuur de volgende twee deelrisico's:

- a. het risico dat belangen uit persoonlijke netwerken en nevenfuncties van belanghebbenden zich vermengen met de belangen van het pensioenfonds (intern);
- b. het risico ten aanzien van het uitbesteden van (kern)taken van het pensioenfonds aan derde partijen (extern).

De impact van het risico kan groot zijn in termen van reputatieschade, financiële schade in de vorm van een boete of impact op de bedrijfsvoering. Het bestuur heeft verschillende aanvullende maatregelen getroffen n.a.v. de risicoanalyse belangenverstrengeling die in juni 2015 is uitgevoerd. Deze maatregelen zijn samen met de bestaande maatregelen geformaliseerd en vastgelegd in een integriteitsbeleid van het Fonds. Ook het uitbestedingsbeleid is aangescherpt. In de jaarlijkse risicoanalyse wordt de effectiviteit van de beheersmaatregelen getoetst.

Impact risicogebeurtenissen boekjaar 2015

De impact van de financiële risico's op de dekkingsgraad wordt beschreven in de financiële paragraaf. In 2015 zijn er geen incidenten geweest conform de incidentenregeling.

eShare

Het Fonds gebruikt eShare. Het bestuur heeft een contract afgesloten met eShare Limited in Engeland. eShare is een web gebaseerd pakket om vergaderingen te organiseren, taken uit te zetten en te monitoren en fondsstukken te archiveren.

Met eShare hebben de bestuursleden op elk gewenst moment toegang tot het centrale archief van het Fonds. Ook de commissies maken gebruik van eShare.

Uitvoeringskosten

Het bestuur onderschrijft de Aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie.

Het Fonds werkt met een fondsbegroting waarbij elk kwartaal een inzicht wordt verkregen hoe de kosten zich verhouden tot het budget. Per dienstverlener zijn vaste prijsafspraken gemaakt over het vaste pakket van taken. Ad hoc taken worden vooraf geoffereerd en vastgesteld.

Uitvoeringskosten per deelnemer

De door het Fonds gemaakte uitvoeringskosten worden volledig bij de aangesloten entiteiten in rekening gebracht. Dit neemt niet weg dat de uitvoeringskosten onderdeel uitmaken van de totale door werkgever en werknemers op te brengen kostendekkende jaarpremie en daarmee moeten worden gepresenteerd. Hieronder zijn ook kosten voor werkzaamheden die het Fonds specifiek heeft uitgevoerd op verzoek van de werkgever.

Door de continue aandacht van het bestuur en ondanks de nog steeds zwaarder wordende eisen van de wetgever en toezichthouders bedroegen de uitvoeringskosten (uitgezonderd kosten vermogensbeheer, deze kosten komen wel volledig voor rekening van het Fonds) per deelnemer € 711,- in 2015 (2014: € 647,-). Hierbij is het aantal deelnemers de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden, conform de Aanbevelingen van de Pensioenfederatie. De totale uitvoeringskosten voor het Fonds zijn gestegen. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door de overdracht van Abbvie. AbbVie heeft het Fonds voor deze kosten gecompenseerd. Inclusief deze compensatie bedragen de kosten per deelnemer in 2015 € 630,-. Zou je de uitvoeringskosten delen door het totaal aantal deelnemers, inclusief slapers, dan zouden de kosten per deelnemer € 502,- (2014: € 396,-) zijn.

Kosten vermogensbeheer als percentage van het belegd vermogen

De kosten van het vermogensbeheer bestaan uit verschillende componenten. Naast de kosten van het beheer van de beleggingen zelf, de zogenaamde beheerkosten of management fees, is er ook sprake van administratieve kosten, custodian kosten, broker kosten, eventuele belastingen, kosten die gepaard gaan met bijvoorbeeld het afdekken van risico's en transactiekosten. Niet alle kosten zijn direct zichtbaar. Kosten die bijvoorbeeld gemaakt worden voor het uitvoeren van transacties, de zogenaamde broker kosten, of kosten die gemaakt worden voor het bewaren van de beleggingen, het bewaarloon, zijn direct zichtbaar. Transactiekosten en de kosten voor het beheren van de beleggingen binnen elk beleggingsfonds worden verwerkt in de koers van het Fonds. Deze zijn dus niet direct zichtbaar. De vermogensbeheerder heeft alle kosten getracht inzichtelijk te maken. Dit heeft wat betreft de transactiekosten plaatsgevonden op basis van schattingen.

De transactiekosten kunnen op twee niveaus bekeken worden. Het Fonds belegt in beleggingsfondsen. Er is dus sprake van transactiekosten die gemaakt worden binnen de fondsen en transactiekosten die gemaakt worden als fondsen worden aan- danwel

verkocht. De transactiekosten van de onderliggende beleggingen binnen de fondsen zijn veelal verwerkt in de koers die betaald of ontvangen wordt. Om deze reden kan hier alleen een inschatting van gemaakt worden. De inschatting is gebaseerd op de werkelijke transactievolumes binnen de beleggingsfondsen en de bied-laot koersen voor de verschillende beleggingscategorieën. In internationale context bestaat er nog geen eenduidige definitie van de totale kosten.

De totale kosten van het vermogensbeheer van de basisregeling bedragen (inclusief de schatting voor de transactiekosten binnen de fondsen) € 1.450.378 (2014: 1.454.579). In een percentage van het totale vermogen bedragen de kosten 0,48% (2014: 0,51%) per jaar. Dit percentage kan in grote lijnen uitgesplitst worden naar de volgende kostensoorten:

Kosten	2015	2014
Management fee	0,24%	0,24%
Overige kosten	0,12%	0,11%
Subtotaal	0,36%	0,35%
Transactiekosten	0,12%	0,16%
Totale kosten procentueel	0,48%	0,51%

* Procentueel ten opzichte van het vermogen

Ten opzichte van vorig jaar zijn de belangrijkste ontwikkelingen:

- Het pensioenfonds heeft een aparte feestructuur voor de matching- en returnportefeuille. De fee voor de matchingportefeuille is lager. Het pensioenfonds heeft in 2015 gekozen voor een hoger risicoprofiel en met de uittreding van AbbVie is een eerste stap gemaakt naar het hogere risicoprofiel. Echter door de rentedaling is de impact op de verhouding tussen de return- en matchingportefeuille beperkt.
- Sinds 2014 belegt het fonds in de retail variant van het beleggingsfonds voor aandelen opkomende landen van Vanguard. Sinds 2015 is ook een institutionele variant van dit beleggingsfonds beschikbaar. Het fonds is overgestapt naar deze institutionele variant waardoor de managementfee voor deze categorie is gedaald van 40 naar 27 basispunten.
- Per 1 april 2015 is het pensioenfonds overgestapt naar Northern Trust. Hierdoor dalen de transactiekosten.

Communicatie en overleg

Communicatiecommissie

Het bestuur heeft een mandaat opgesteld waarbinnen de communicatiecommissie kan opereren. De communicatiecommissie draagt zorg voor het voorbereiden en uitvoering laten geven aan het communicatiebeleid. In 2015 is de samenstelling van de commissie gewijzigd. Naast de heer Merison is per 1 januari 2015 de heer Stegeman toegetreden als toehoorder van de communicatiecommissie. Medio 2015 is mevrouw Vriend opgevolgd door mevrouw G. Slot.

Naast de wettelijk voorgeschreven communicatiemiddelen als het Uniform Pensioenoverzicht (UPO) en de startbrief heeft de communicatiecommissie zich vooral beziggehouden met:

- de website;
- de invulling van het communicatiebeleidsplan 2015, op basis van de Wet Pensioencommunicatie;
- het voorbereiden van en uitvoering geven aan de Nieuwsbrief en de Newsflash;
- communicatie NN IP;
- de communicatie van AZL;
- communicatie aan de deelnemers;
- mogelijkheden interactieve voorlichting;
- Pensioen 1-2-3.

Communicatie met deelnemers

Nieuwsbrief/Newsflash

Het beleid van het Fonds is om één keer per jaar een Nieuwsbrief te versturen (in het najaar) en, als de actualiteit hiertoe aanleiding geeft, incidenteel een Newsflash uit te brengen.

In maart 2015 is een Newsflash uitgebracht. In deze editie is een toelichting gegeven op de wijzigingen in de pensioenregeling per 1 januari 2015 naar aanleiding van fiscale wijzigingen per 1 januari 2015.

Ook is aandacht gegeven aan:

- werkgever AbbVie op eigen benen;
- overdracht EPD activiteiten aan BGP Products B.V. en BGP Prod. Oper. GmbH;
- het nFTK;
- veranderingen in de samenstelling van het bestuur;
- nieuwe Wet Pensioencommunicatie.

In september 2015 is een Nieuwsbrief uitgebracht. In deze nieuwsbrief is aan de deelnemers gevraagd naar hun mening over de pensioencommunicatie van het Fonds. Daarnaast is aandacht besteed aan:

- Pensioen 1-2-3;
- stand van zaken collectieve waardeoverdracht AbbVie;
- toelichting op meer risico en beter rendement;
- introductie nieuwe leden VO;
- hoofdpunten jaarverslag 2014;
- aandacht voor communicatie voor jongeren.

Pensioen1-2-3

Het Fonds heeft in het tweede gedeelte van 2015 veel energie gestopt in de ontwikkeling van het Pensioen1-2-3. Laag 1 van het Pensioen1-2-3 vervangt de startbrief. In laag 2 wordt een verdiepingsslag gemaakt van de onderwerpen uit de pensioenregeling die in laag 1 aan bod komen. Tot slot kan de deelnemer in laag 3 de officiële documenten vinden (zoals het pensioenreglement).

Nieuwe deelnemers ontvangen sinds begin december 2015 de informatie uit Laag 1 in plaats van de startbrief. Sinds eind 2015 is het Pensioen1-2-3 ook ingericht op de website van het Fonds.

Brochure Mijnpensioen

Ook in 2015 is de Brochure Mijnpensioen weer geactualiseerd. Voornaamste redenen hiertoe waren de aanpassing van de regeling en enkele aanpassingen in de fondsen waarin belegd kan worden.

Overleg met betrokken partijen en organen

Administrateur AZL N.V.

In 2015 is de overeenkomst aangepast als gevolg van het vervallen van de BTW-vrijstelling. Daarnaast heeft AZL de overeenkomst geactualiseerd door alle overeengekomen werkzaamheden die nog geen onderdeel uitmaakten van de overeenkomst, met bijbehorende kosten in de overeenkomst te verwerken. Ook is uitvoerig gesproken over de implementatie van de pensioenregeling per 1 januari 2015 en de mogelijke uitvoering van de nettopenpensioenregeling.

Aan het eind van 2015 heeft AZL formeel de administratieovereenkomst opgezegd. De overeenkomst heeft nog een looptijd tot 1 januari 2017. AZL heeft vervolgens een nieuw aanbod voor uitvoering van de pensioenadministratie gedaan. Het bestuur beraadt zich hierover en zal met AZL in overleg treden in de loop van 2016.

(Her)verzekeraar Centraal Beheer Achmea

Het arbeidsongeschiktheids- en overlijdensrisico is (her) verzekerd bij Centraal Beheer Achmea. Doordat de pensioenregeling per 1 januari 2015 is aangepast, is er in 2015 intensief contact geweest tussen het Fonds en de herverzekeraar. Met name over de hoogte van de dekking is uitgebreid overleg geweest.

Custodian

Tot 1 april is ABN AMRO Clearing Bank N.V. en vanaf 1 april is Northern Trust de custodian van het Fonds. Voorafgaand aan en gedurende het transitietraject is er intensief contact geweest tussen het Fonds en beide partijen.

Werkgever

Het bestuur en de werkgever hebben in 2015 tweemaal een gezamenlijk overleg gehad. Er is voornamelijk aandacht besteed aan:

- mutatie aanlevering en verwerking;
- toekomst van het Fonds;
- stand van zaken met betrekking tot collectieve waardeoverdracht AbbVie;
- het nFTK;
- netto pensioenregeling;
- communicatie aan deelnemers.

Ook is de uitvoeringsovereenkomst in 2015 geactualiseerd, mede door het inwerkingtreden van het nFTK.

Verantwoordingsorgaan (VO)

Het bestuur legt aan het VO verantwoording af over het gevoerde beleid middels het jaarverslag en de reguliere vergaderingen. In 2015 hebben het VO en het bestuur driemaal een gezamenlijk overleg gehad. Tijdens deze overleggen heeft het bestuur verantwoording afgelegd over het jaarwerk 2014 en actuele zaken. Daarnaast zijn diverse adviesaanvragen besproken.

Het betreft adviesaanvragen over:

- de collectieve waardeoverdracht van de aanspraken en rechten uit de Basismodule voor de AbbVie-werknemers;
- de voorgenomen collectieve waardeoverdracht van de aanspraken uit de BPM- en/of VBM-module voor de AbbVie-werknemers;
- communicatiebeleidsplan;

- uitvoeringsovereenkomsten;
- beoogde visitatiecommissie;
- premiebeleid 2016.
- beloningsbeleid

Het bestuur van het Fonds heeft de adviezen opgevolgd.

Het oordeel van het VO over boekjaar 2015 is eveneens opgenomen in dit bestuursverslag. De reactie van het bestuur is aansluitend opgenomen.

De Nederlandsche Bank (DNB)

In 2015 is er een aantal malen schriftelijk en telefonisch contact geweest met DNB. Naast correspondentie over benoemingsprocedures, de aanwending van kleine kapitalen die expireren uit de BPM- en of VBM-module, het indienen van fondsdocumenten en self assessments, is er specifiek contact geweest over de risicoanalyse belangenverstremgeling. DNB heeft aangegeven dat het Fonds onvoldoende scoorde op het self assessment belangenverstremgeling op de gebieden duiding van de risico's en de risicokwantificering. Het bestuur heeft de opmerkingen van DNB verwerkt, de risicokwantificering geconcretiseerd en een aangepast integriteitsbeleid 2016 opgesteld.

Eind 2015 heeft het Fonds melding gedaan van een tekort en is het herstelplan ingediend. DNB heeft ingestemd met het herstelplan

Er zijn geen boetes of dwangsommen door DNB aan het Fonds opgelegd.

Financiële ontwikkelingen

Financieel klimaat (bron: BNP Paribas Investment Partners N.V.)

Deze paragraaf geeft de visie weer van BNP Paribas, de vermogensbeheerder van het pensioenfonds, op de ontwikkeling van de beleggingen in 2015.

Aandelenmarkten

De verschillen in rendementen per regio waren groot dit jaar. De eerste helft van het jaar was per saldo positief, vooral Europa en Japan en de koerswinsten in die periode maakten het verlies uit het tweede halfjaar min of meer goed. De volatiliteit piekte in de loop van het jaar meermaals, onder meer tijdens de zomermaanden toen beleggers bijna even nerveus waren als tijdens de Europese staatsschuldcrisis. Die nervositeit had meerdere redenen. Een daarvan was de verkiezing van Alexis Tsipras in Griekenland. Het bracht Griekenland op de rand van het failliet en het deed de eurozone in juli bijna uiteenspatten. Het compromis stelde de beleggers gerust ook al blijft Griekenland onder een enorme schuld gebukt gaan. Vervolgens dook er een nieuw punt van zorg op: China. De Chinese autoriteiten reageerden op de correctie van de aandelenmarkten met verschillende ondersteunings- en controlemaatregelen, maar tastbare resultaten bleven uit. De twijfel over de gezondheid van de Chinese economie werd vervolgens nog aangewakkerd door teleurstellende economische cijfers. De nervositeit nam verder toe door de verrassende devaluatie van de yuan tegenover de dollar in augustus. De nieuwe daling van de olieprijs vanaf eind juni (na een gestage stijging van WTI van 45 dollar in maart naar 60 in juni) werd tot slot gezien als een teken dat de wereldwijde economie aanmerkelijk vertraagde. In feite was de daling van de olieprijs echter te verklaren door een wanverhouding tussen vraag en aanbod waardoor de daling eind 2015 nog versnelde. De beslissing van de OPEC om geen productielimieten op te leggen stuurde de koers van WTI toen onder de 35 dollar.

In september bleef de donkere schaduw van China over de markten hangen. Wederom speelden de centrale bankiers dit jaar een hoofdrol. Door wisselende verwachtingen ten aanzien van het monetaire beleid, vooral in de VS en de eurozone, gingen de aandelenmarkten sterk op en neer. Dat wijst erop dat beleggers nog altijd aan het 'liquiditeitsinfuus' hangen. Europese aandelen kregen een impuls dankzij de kwantitatieve verruiming van de ECB in de eerste helft van het jaar en deden het daardoor ruimschoots beter

dan aandelen uit de VS. De wereldwijde aandelenrally in oktober (die niet stand hield) was te danken aan hoop op een nieuwe ronde van verruiming door de ECB. De boodschap van Fed-voorzitter Janet Yellen werd pas later goed begrepen, maar de verhoging van de basisrente die ze in december aankondigde werd uiteindelijk goed onthaald.

Monetair beleid

In november 2014 besliste de Fed om haar maandelijkse activa-aankopen stop te zetten omdat ze het monetaire beleid wilde normaliseren. Dat lokte geen bijzondere reacties uit, maar het bleek veel lastiger om de verwachtingen ten aanzien van de basisrente in goede banen te leiden. De onderliggende boodschap van het officiële persbericht na elke monetaire beleidsvergadering wijzigde van maand tot maand. Na stijgende bezorgdheid over de groei waardoor de Fed de rente in september niet verhoogde, kon Janet Yellen pas eind 2015 (op 16 december) het licht op groen zetten voor een beëindiging van het nulrentebeleid dat al sinds eind 2008 van kracht was. De 'Fed Funds' rente zal nu binnen een bandbreedte van 0,25% en 0,50% bewegen en de Fed stelt voor de volgende maanden meer renteverhogingen in het vooruitzicht (een totaal van 100 bp in 2016 op basis van de consensusverwachting van alle FOMC-leden).

In 2015 nam het monetaire beleid van de Europese Centrale Bank (ECB) een nieuwe, beslissende wending. In een omgeving van een nog altijd bescheiden groei en een inflatie die zelfs negatief werd in december 2014, ging ze op 22 januari 2015 over tot een kwantitatieve versoepeling die vergelijkbaar was met eerdere maatregelen in de VS en het VK. Na de aanvang van de transacties verklaarde de ECB meerdere maanden op rij dat de operatie "zonder problemen" verliep en zou voortduren tot ten minste september 2016. Door de financiële turbulentie van vorige zomer en de hardnekkig lage inflatie in de eurozone gingen sommige waarnemers ervan uit dat er extra maatregelen zouden komen terwijl de Europese economie goed op de kwantitatieve versoepeling (QE) leek te reageren. In oktober zinspeelde Mario Draghi op ambitieuze maatregelen in december. De verwachtingen hieromtrent waren hoog gespannen. Op 3 december loste de ECB de verwachtingen niet in: ze verlaagde de depositorente slechts met 10 bp tot -0,30% en liet de andere twee basistarieven ongewijzigd (de rente voor belangrijke herfinancieringstransacties op 0,05% en de marginale beleningsrente op 0,30% sinds september 2014) en ze verklaarde door te gaan met de inkoop van activa in het kader van QE tot "maart 2017 of, indien nodig, langer". Ze besloot ook om "zo lang als nodig de aflossingen van de hoofdsom van de in het kader van het APP aangekochte waardepapieren op de vervaldag te herbeleggen".

Obligatiemarkten

In twaalf maanden tijd steeg de rente op de tienjarige Amerikaanse T-note met 10 bp: na een rente van 1,65% in januari (een dieptepunt sinds mei 2013) en 2,50% tijdens de zomermaanden, werd het jaar afgesloten op 2,27%.

In de eurozone weerspiegelden de trends in staatsobligaties hoofdzakelijk het monetaire beleid (verwachtingen en beslissingen) van de ECB. Paradoxaal genoeg steeg de rente op de tienjarige Bund met 9 bp dit jaar. Door een erg inschikkelijk monetair beleid en een duidelijke vertraging van de inflatie daalde de tienjarige Duitse obligatierente bijna voortdurend van 0,54% eind 2014 naar minder dan 0,08% op 20 april 2015. Algemene bezorgdheid, vooral over de chaotische ontwikkelingen in de gesprekken tussen Griekenland en zijn schuldeisers, stuurde de rente op Duitse staatsobligaties, die als een veilige haven worden gezien, mee omlaag. Daarop volgde een plotse correctie in de staatsobligatiemarkt als gevolg van technische factoren, speciale marktomstandigheden en bijstellingen van de posities van hedgefondsen. Na een niveau van circa 0,60% medio mei steeg de rente op de tienjarige Bund op 10 juni naar bijna 1%. Vervolgens daalde de rente weer, maar minder sterk. Aan het einde van het jaar nam de volatiliteit toe, vooral door de verklaringen van Mario Draghi die de hoop op nieuwe spectaculaire maatregelen voedde en vervolgens de verwachtingen niet inlostte: hij versoepelde het monetaire beleid verder maar minder dan verwacht. In de hele tweede helft van het jaar waren beleggers ongeacht de economische fundamentele factoren geneigd om winst te nemen telkens als de rente op de Bund onder de 0,50% dook. De obligatierente eindigde het jaar op 0,63%.

Valutamarkten

In 2015 bleven de valutamarkten erg volatiel. Die nervositeit was vanaf begin 2015 zichtbaar omdat er door de verwachting dat de Fed de basisrente zou verhogen kapitaal wegvloede uit de opkomende valuta's. De problemen van grondstoffen producerende landen speelden eveneens een rol. Er was een toenemende volatiliteit door twee aanpassingen in het wisselkoersbeleid. Enerzijds was er de volslagen onverwachte beslissing op 15 januari van de Zwitserse Nationale Bank (SNB) om de in september geïnstalleerde koppeling van haar valuta met de euro (CHF 1,20 voor 1 euro) op te heffen wat de volgende dagen heftige schommelingen veroorzaakte. Anderzijds was er de nogal onhandige en verrassende devaluatie van de Chinese yuan door de Chinese centrale bank in augustus waardoor de markten grillig bewogen. Het uitermate inschikkelijke beleid van de ECB dat de kloof tussen het monetaire beleid aan beide kanten van de Atlantische Oceaan nog vergrootte, maakt officieel weliswaar geen deel uit van het valutabeleid, maar zette toch zijn stempel op de trends in de wisselkoers EUR/USD. De euro bewoog eerst binnen een erg brede handelsbandbreedte (1,05 tot 1,21) maar moest uiteindelijk in 12 maanden tijd wel 10,3% prijsgeven vergeleken met de dollar. Het dieptepunt werd in maart bereikt (in feite een dieptepunt sinds januari 2003) toen de Griekse problemen de euro nog meer verzwakten.

Ontwikkeling dekkingsgraad

De dekkingsgraad geeft aan in hoeverre het Fonds in staat is om aan haar (toekomstige) pensioenverplichtingen te voldoen. Per 1 januari 2015 is het nieuwe Financieel Toetsingskader (nFTK) ingevoerd waarmee de financiële positie van het fonds wordt beoordeeld. Met de invoering van het nFTK is de middeling van de rentecurve komen te vervallen. Per 1 januari 2015 komt hiermee het positieve effect wat in 2014 door de rentedaling is opgebouwd te vervallen en daalt de actuele dekkingsgraad van 120,3% naar 113,5% per 1 januari 2015. Daarnaast is per 2015 de beleidsdekkingsgraad (dekkingsgraad waarop beleidsbeslissingen worden gebaseerd) ingevoerd. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Deze bedraagt per 1 januari 2015 117,1%.

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft de methodiek voor het vaststellen van de rente waarop pensioenfonds hun verplichtingen moeten baseren aangepast per half juli 2015. Het gaat daarbij om de UFR die in september 2012 is geïntroduceerd. Dit is een risicovrije rekenrente voor langere looptijden. De mening bestaat dat rentes voor langere looptijden niet juist gewaardeerd worden vanwege beperkte liquiditeit in de markt. De Nederlandsche Bank heeft voor looptijden na 20 jaar bepaald dat de marktrente in 40 jaar toegroeit naar een vastgesteld renteniveau van 4,2%. De onderbouwing van de 4,2% is een historisch gemeten lange termijn inflatie van 2% en een verwachte reële rente van 2,2%.

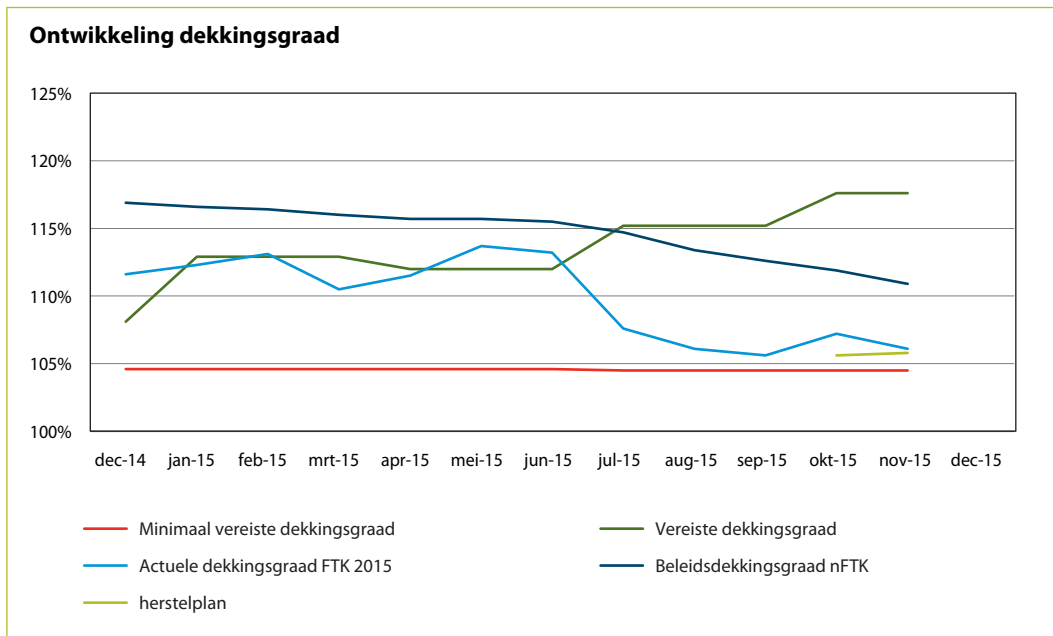
De UFR wordt vanaf 15 juli 2015 maandelijks bepaald op basis van de in de afgelopen 10 jaar werkelijk gerealiseerde rentes op langlopende leningen. Dit lagere UFR percentage heeft een drukkend effect op de dekkingsgraad van de fondsen. Dit neerwaartse effect is meteen te zien in de actuele dekkingsgraad en met enige vertraging in de beleidsdekkingsgraad.

Onder het nFTK bedraagt de actuele dekkingsgraad 105,1% en de beleidsdekkingsgraad 108,8% ultimo 2015. Onder het nFTK is de berekening voor het vereist eigen vermogen veranderd. Hierdoor stijgt de vereiste dekkingsgraad per 2015 van 108,3% naar 112,9%. De verhoging van het risicoprofiel zorgt voor een stijging van het vereist vermogen per ultimo 2015 tot 117,2%. De vereiste dekkingsgraad verschilt per pensioenfonds en is afhankelijk van de samenstelling van de beleggingen, ontwikkelingen op de financiële markten en het deelnemersbestand.

De dekkingsgraad op basis van de daadwerkelijke marktrente is in 2015 verder onder de 100% gedaald van 99,7% naar 97,9%. De marktrente is gestegen wat bij een niet volledige renteafdekking een positief effect heeft op de dekkingsgraad. Het negatieve rendement op de returnportefeuille doet dit effect echter teniet, waardoor de marktwaardedekkkingsgraad per saldo daalt.

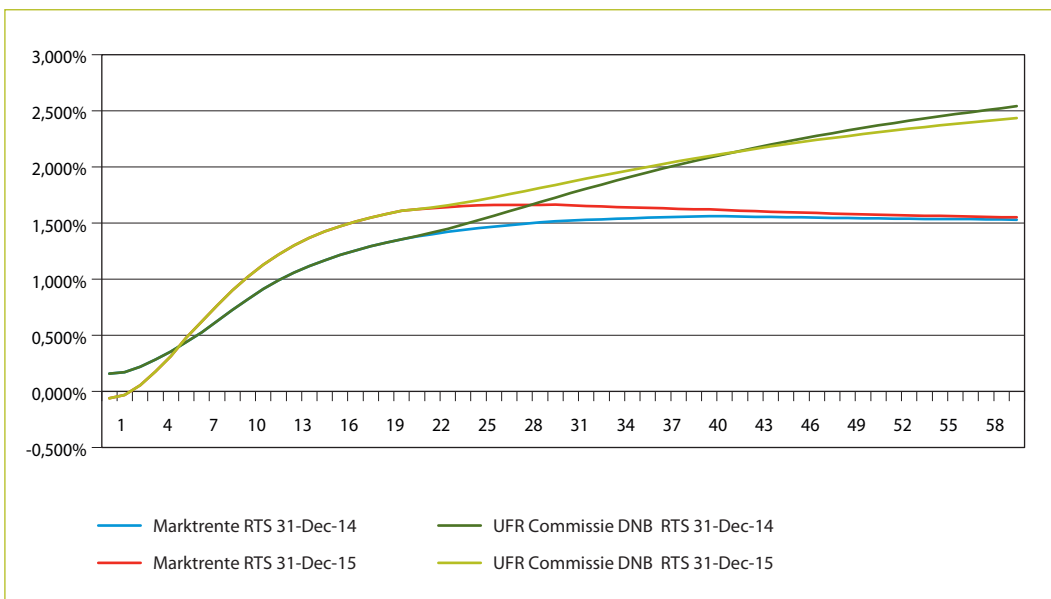
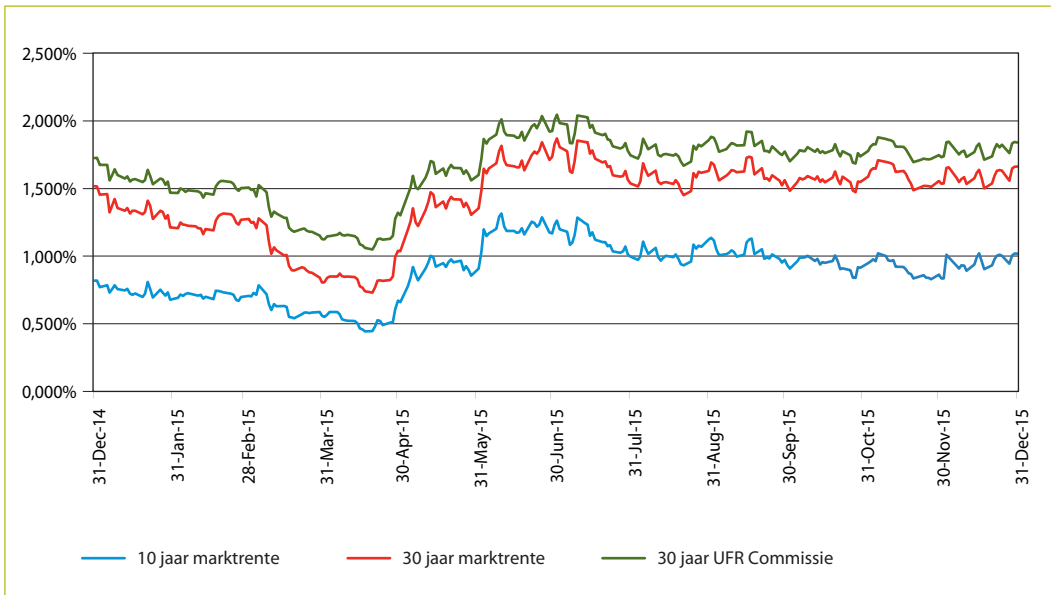
De UFR curve is door de aanpassing van de methodiek per 15 juli 2015 hard gedaald, waardoor de verplichtingen in waarde stijgen. Samen met het negatieve rendement op de returnportefeuille daalt de UFR-dekkingsgraad over 2015. De daling van de dekkingsgraad door de aanpassing van de UFR methodiek werkt vertraagd door in de beleidsdekkingsgraad.

De ontwikkeling van de dekkinggraad gedurende 2015 ziet er als volgt uit:

Bron: gerapporteerde cijfers aan DNB

In de grafiek op de volgende pagina zijn de 10- en 30-jaars renteontwikkeling van de marktrente en de 30-jaars renteontwikkeling van de rente gebaseerd op de Ultimate Forward Rate weergegeven. De tweede grafiek op de volgende pagina toont de marktrentecurve en de UFR curve per eind 2014 en eind 2015. In beide grafieken is de stijging van de rente in 2015 zichtbaar. In de tweede grafiek is te zien dat de vorm van de curve is veranderd door de nieuw ingevoerde systematiek voor de UFR rentecurve. Rentebekeringen bevinden zich op een historisch laag niveau. Het bestuur houdt er in het beleid rekening mee dat de rente de komende tijd laag kan blijven en dat op de lange termijn de rentes naar een hoger niveau zullen groeien.

Herstelplan

Sinds de tweede helft van het jaar is de beleidsdekkingsgraad lager dan de strategisch vereiste dekkingsgraad (tekort). Het toetsingskader vereist dat pensioenfonds per kwartaal toetsen of er sprake is van een tekort. Formeel bevindt het Fonds zich per 30 september 2015 in een tekortsituatie. AZL heeft de berekeningen voor het herstelplan uitgevoerd. De gehanteerde hersteltermijn bedraagt, zoals opgenomen in de abtn van het Fonds, 10 jaar. Het herstelplan is op 21 december 2015 ingediend bij DNB.

De belangrijkste conclusies van het herstelplan zijn:

- Het resultaat over 2015:
 - De grootste verandering van de dekkingsgraad over 2015 komt voort uit de wijziging van de rentetermijnstructuur in juli 2015. Dit heeft geleid tot een daling van de dekkingsgraad van bijna 12%.
 - De premie 2015 heeft een negatief effect op de dekkingsgraad omdat de gehanteerde solvabiliteitsopslag lager is dan de aanwezige dekkingsgraad gedurende het jaar.
 - Uitkeringen hebben een klein positief effect op de dekkingsgraad vanwege de solvabiliteitsvrijval.
 - Het herstelplan houdt rekening met het vertrek van AbbVie dat in het vierde kwartaal 2015 dekkingsgraadneutraal heeft plaatsgevonden.
- Naar verwachting is het Fonds ultimo 2020 uit herstel. Het Fonds is in staat zelf te herstellen, er zijn geen aanvullende maatregelen nodig. Vanuit het dekkingsgraadsjabloon is af te leiden dat het herstel voornamelijk voortkomt uit:
 - Verwachte beleggingsrendementen;
 - Positief effect van de solvabiliteitsopslag in de premie.
- In de grafiek ontwikkeling dekkingsgraad is ook de ontwikkeling van de dekkingsgraad conform het herstelplan opgenomen.

Na beantwoording van de vragen gesteld door DNB, heeft DNB op 22 februari 2016 instemming verleend op het ingediende herstelplan. Het herstelplan zal jaarlijks en voor het eerst in 2016 worden geactualiseerd.

Ontwikkeling beleggingsportefeuille

De returnportefeuille heeft over 2015 een absoluut negatief rendement behaald van -2,1% en is hiermee achter gebleven bij de benchmark. Op de matchingportefeuille is ook een negatief rendement gerealiseerd van -3,0%. Het rendement van de totale portefeuille kwam uit op -2,56%.

Ook in 2015 heeft het bestuur besloten een cashportefeuille aan te houden voor het voeren van cashmanagement. Halverwege 2015 is het cashfonds volledig gebruikt om betalingen te voldoen. In onderstaande tabel wordt de verhouding tussen de drie portefeuilles weergegeven.

Tabel 1: Werkelijke verdeling Matchingportefeuille, Returnportefeuille en Cashportefeuille

	Per 31/12/2014	Per 31/12/2015
Matching (LDI) portefeuille	71,5%	62,7%
Returnportefeuille	27,5%	37,3%
Cashportefeuille	1,0%	0%

Performance

In tabel 2 is de performance van de beleggingsportefeuille weergegeven.

Tabel 2: Performance beleggingsportefeuille

Rendement 2015	Portefeuille	Benchmark
Matchingportefeuille	-3,01%	-2,97%
Returnportefeuille	-2,07%	-1,44%
Cashportefeuille	-0,05%	
Totale portefeuille	-2,56%	

Toelichting

Het absolute negatieve rendement van -2,56% is veroorzaakt door:

- Een stijging van de rente, waardoor de waarde van staatsobligaties daalt;
- Volatiliteit op de financiële markten die uiteindelijk leidt tot een negatief resultaat op de returnportefeuille.

Binnen de returnportefeuille hebben alle beleggingscategorieën met uitzondering van de low volatility aandelen een negatief rendement behaald. Het rendement op de cashportefeuille is vanwege de zeer lage renteniveaus nagenoeg nihil geweest.

Ontwikkeling Matchingportefeuille

Van het vermogen wordt een deel dat overeenkomt met de omvang van de technische voorzieningen (TV) in balans gehouden (gematcht). Dat wil zeggen: de looptijd van dat deel van het vermogen wordt in overeenstemming gebracht met dat van de looptijd van de verplichtingen, waardoor het renterisico wordt gereduceerd. Het afdekken van het renterisico gebeurt door gebruik te maken van Liability Driven Instruments (LDI). Deze zijn ondergebracht in de zogenaamde Matching portefeuille. De LDI fondsen van BNP Paribas beleggen in euro staatsobligaties met een AAA rating in combinatie met Interest Rate Swaps (IRS) en rentefutures.

Vanwege het lage renteniveau heeft het Fonds in september 2014 een dynamisch renteafdeckingsbeleid geïmplementeerd. Dit heeft in januari 2015 geleid tot een verlaging van de renteafdekking naar 60% in de marktwaardeomgeving. Door de introductie van de UFR wordt niet alleen gekeken naar de renteafdekking in marktwaarde termen (dus gebaseerd op de daadwerkelijke marktrente), maar eveneens naar de renteafdekking op basis van de UFR. Het Fonds monitort dat de renteafdekking op basis van de UFR niet groter wordt dan 105%. Een renteafdekking op basis van de UFR van meer dan 100% zou betekenen dat de dekkingsgraad een daling laat zien als de UFR-rente stijgt en dit is niet gewenst. De UFR renteafdekking per ultimo 2015 bedraagt 76,4%.

Het rendement op de Matching portefeuille van -3,01% moet gerelateerd worden aan de marktwaardeverandering van de technische voorzieningen. De waarde van de voorziening is, gecorrigeerd voor de nieuw opgebouwde aanspraken in 2015 en de uittreding van AbbVie, gedaald. Het verschil in rendement ten opzichte van de benchmark wordt veroorzaakt door technische redenen (o.a. gebruik van verschillende yieldcurves (swap versus staat), waarderingsmethode en verdeling over de curve).

De vermogensbeheerder van het Fonds heeft de rente afdekking gerealiseerd door met 5 (van in totaal 7 beschikbare) Liability Driven Investments beleggingsfondsen een vrijwel identiek looptijdprofiel als dat van de verplichtingen te simuleren. Binnen deze 5 beleggingsfondsen wordt gebruik gemaakt van fysieke (zero coupon) obligaties en diverse rente swaps. Door het gebruik van deze rente swaps kan met aanzienlijk minder geïnvesteerd vermogen toch een 60% afdekking van het volume van de technische voorzieningen plaatsvinden. Dit is het gevolg van het feit dat er binnen swaps impliciet kort geld wordt geleend en in lang papier wordt belegd. Op langere termijn bedraagt deze leverage factor circa 2. Om deze leverage factor relatief laag te houden wordt er naast de verschillende LDI fondsen een Euro staatsobligatiefonds aangehouden met een korte looptijd. Door het gebruik van deze techniek is het mogelijk om ook een relatief grote rendementsportefeuille aan te houden.

De combinatie van de mate van renteafdekking, de hoeveelheid middelen die daarvoor wordt gebruikt, de bijzondere marktomstandigheden (lage renteniveau) en de aanpassingen in het toezichtskader (invoering UFR, invoeren en ongedaan maken middeling van de curve, aanpassing berekeningsmethodiek UFR), maken dat er geen sprake kan zijn van een perfecte matching. Dit betekent dat de effectieve ofwel werkelijke renteafdekking kan afwijken van de strategische afdekking. Het risico kan op zo'n moment groter of kleiner zijn dan gewenst volgens het strategische beleid. Dit wordt maandelijks door de beleggingscommissie gemonitord en indien nodig bijgestuurd. De vermogensbeheerder rapporteert maandelijks over de renteafdekking op basis van de daadwerkelijke markttrente en op basis van de UFR.

Door het uittreden van meerdere participanten (waaronder de grootste) is het Fonds nu zelf de grootste participant in de LDI pools. Deze ontwikkeling en mogelijk negatieve consequenties, bijvoorbeeld bij het uitvoeren van transacties, worden door de beleggingscommissie nauw gemonitord. Diverse besprekingen in 2013 hebben er toe geleid dat SPAN de garantie heeft dat de vermogensbeheerder in geval van liquidatie van de LDI fondsen de renteafdekking op een andere wijze voor vijf maanden voortzet, waarbij de meerkosten voor rekening komen van de vermogensbeheerder. Bij de implementatie van de nieuwe managers, zal het Fonds uit deze LDI pools treden.

Ontwikkeling returnportefeuille

Op de returnportefeuille behaalde de vermogensbeheerder een absoluut rendement van -2,07%. Dit is 0,6% punt lager dan de benchmark. In het volgende hoofdstuk wordt dieper ingegaan op het behaalde rendement.

De underperformance ten opzichte van de benchmark binnen de returnportefeuille is aanwezig binnen meerdere BNP fondsen die in de portefeuille opgenomen zijn. De vermogensbeheerder bleek evenals de jaren ervoor ook in 2015 niet in staat met actief beheer de benchmark te verslaan. Gezien de structureel teleurstellende langere termijn resultaten van de vermogensbeheerder ten opzichte van de benchmark is in 2014 een tweetal BNP fondsen binnen de returnportefeuille door fondsen van een andere vermogensbeheerder. Er wordt nu voor aandelen opkomende landen belegd in een passief fonds van Vanguard. Voor High Yield wordt belegd in een fonds van Oaktree waarbij actief beheer in beperkte mate is toegestaan. In 2015 zijn nieuwe managers geselecteerd voor het nieuwe vereenvoudigde strategische beleggingsbeleid.

Beleggingen

Samenstelling van het belegd vermogen

De totale waarde van de portefeuille ultimo 2015 bedroeg € 254,5 miljoen ten opzichte van € 288,0 miljoen ultimo 2014. Deze afname wordt veroorzaakt door het negatieve rendement dat in 2015 op de beleggingsportefeuille is behaald en door de realisatie van de uittreding van AbbVie. De reguliere premiestortingen zijn relatief sterk gestegen als gevolg van komst van nieuwe aangesloten werkgevers, de lage rente en de nieuwe vereisten voor de solvabiliteitsbuffer vanuit het nFTK.

Onderstaand zijn ter vergelijking de kerngegevens van het belegd vermogen ultimo 2015 weergegeven:

Asset Class	Waarde ultimo 2015		Mandaat	Rendement 2015	
				Portfolio	Benchmark
Totale Portefeuille	254.501	100,0%	100,0%	-2,56%	-2,42%
1. Returnportefeuille	95.044	100,0%	100,0%	-2,07%	-1,44%
Equity World	14.714	15,5%	16,0%	-1,90%	1,17%
Equity World Low Volatility	15.849	16,7%	16,0%	9,59%	10,42%
Equity Emerging markets	11.896	12,5%	15,0%	-5,36%	-5,23%
Totaal zakelijke waarden	42.459	44,7%	47,0%	1,31%	2,31%
Commodities	6.742	7,0%	7,0%	-17,62%	-18,04%
Credits (inv. Grade)	17.896	18,8%	19,0%	-1,01%	-0,85%
High Yield	10.060	10,6%	11,0%	-4,44%	-4,35%
EMD bonds Hard Currency	10.477	11,0%	11,0%	-3,36%	1,01%
EMD Bonds Local Currency	4.517	4,8%	5,0%	-16,69%	-15,35%
Totaal Vastrentende waarden	42.951	45,2%	46,0%	-4,24%	-2,89%
Liquide middelen	2.892	3,0%			

Asset Class	Waarde ultimo 2015		Mandaat	Rendement 2015	
				Portfolio	Benchmark
2. Matching portefeuille	159.455	100,0%	100,0%	-3,01%	-2,97%
Vastrentende waarden (LDI)					
Government Bonds	48.845	30,6%		0,12%	0,36%
LDI 10-15 years	11.839	7,4%		-1,47%	-1,75%
LDI 15-20 years	14.605	9,2%		-3,05%	-4,20%
LDI 20-25 years	17.514	11,0%		-3,66%	-4,86%
LDI 25-35 years	59.765	37,5%		-4,82%	-3,20%
LDI 35-50 years	6.889	4,3%		-5,13%	-1,06%
Liquide middelen	1	0,0%			
Totaal Vastrentende waarden (LDI)	159.455	100,0%			
3. Cashportefeuille	2	100,0%	100,0%	-0,05%	

Benchmark (1. Return Portfolio)

16% S&P High Income Equity World (hedged in EUR) NR + 16% MSCI World (USD) NR (100%) + 15% MSCI Emerging Markets Index World + 7% Dow Jones UBS Commodity Index (USD) RI + 19% Iboxx Euro Liquid Corporates (EUR) RI + 11% BofA Merrill Lynch Non-Financial Developed Markets HY Constrained + 11% JPM EMBI Global Div (hedged in EUR) (RI) + 5% JPM GBI-EM Global Diversified (hedged in EUR) RI -- (EUR)

Benchmark (2. Matching Structure)

Liabilities Stichting Pensioenfonds Abbott Nederland (EUR)

Dynamische renteafdekking

In 2014 heeft het Fonds een dynamisch renteafdekkingsbeleid geïmplementeerd. Het bestuur is van mening dat de rente zodanig lage niveaus heeft bereikt dat verdere dalingen van de rente (theoretisch gezien) steeds onwaarschijnlijker worden. Bovendien wordt de risicopremie (rendement dat op renteontwikkelingen) behaald kan worden, groter ¹⁾. Bij de implementatie van het beleid bevond het Fonds zich niet in een reservetekort.

In het dynamische renteafdekkingsbeleid blijft de basis een strategische renteafdekking van 80% renteafdekking met een bandbreedte van [70%,90%]. Op basis van de UFR is de maximale afdekking vastgesteld op 105%.

Er worden 'triggers' ingebouwd. Op het moment dat er 'trigger' niveaus worden bereikt, wordt een conferencecall voor het Fonds georganiseerd en kan worden besloten van het strategisch beleggingsbeleid af te wijken. Het Fonds gebruikt hierbij de volgende richtlijnen voor het afdekkingspercentage.

1) De rentevoeligheid van pensioenverplichtingen hangt af van het renteniveau. Er geldt: des te lager de rentestand, des te hoger de rentevoeligheid. Dit leidt tot een groter effect op de dekkinggraad van rentebewegingen.

30 jaars swaprente	>2,4	[2,4-2,2]	[2,2-2,0]	[2-1,8]	[1,8-1,6]	<1,6
Afdekkings %	80	75	70	65	60	60
Bandbreedten	[70,90]	[65,85]	[60,80]	[55,75]	[55,70]	[55,65]

Het Fonds benadrukt dat:

- het gezins de bedoeling is een automatisme in te bouwen. De opgegeven afdekkingspercentages zijn richtlijnen. In de conference call kan besloten worden hiervan af te wijken.
- dit dynamische beleid geen tactisch, maar een strategisch instrument is. Op langere termijn, bij een hoger niveau van de rente zal er pas toegevoegde waarde van dit beleid zichtbaar zijn.

Dit dynamische beleid heeft in oktober 2014 en januari 2015 geleid tot een verlaging van de renteafdekking van respectievelijk 65% en 60%. Het resultaat op dit dynamische beleid wordt per kwartaal gemonitord. Tot en met 2015 is het effect op de dekkinggraad van het beleid nihil. Op basis van de norm zou de waardestijging van de matchingportefeuille voor de invoering van het dynamische beleid EUR 18,2 miljoen bedragen terwijl deze nu EUR 18,3 miljoen bedraagt. Dit betekent een positief resultaat van absoluut EUR 0,1 miljoen.

Effectiviteit renteafdekking

Het renterisico is het grootste risico binnen de beleggingsportefeuille van SPAN. SPAN heeft immers een jong deelnemersbestand en dus zeer langlopende verplichtingen. De beheersing van het renterisico, de effectiviteit van de renteafdekking en de inrichting van de matchingportefeuille, waarmee de rentegevoeligheid van de beleggingsportefeuille in grote mate wordt afgestemd op de rentegevoeligheid van de verplichtingen van het Fonds, heeft de continue aandacht. Vanaf 2012 wordt ook het renterisico op de jaarlijkse premie-instroom afgedekt. De premie-instroom bedraagt circa 10% per jaar, wat een fors effect heeft op de renteafdekking. Dit betekent concreet dat bij het bepalen van het renteafdekkingspercentage nu ook de op te bouwen aanspraken gedurende het jaar worden meegenomen.

Cashportefeuille

In 2012 heeft het bestuur besloten in de eerste instantie tijdelijk een cashportefeuille aan te houden. Deze portefeuille is ingericht in verband met de splitsing van Abbott in AbbVie B.V. en AbbVie Logistics B.V. en een mogelijke onttrekking uit de portefeuille als gevolg van deze splitsing. De middelen zijn belegd in een Geldmarkt beleggingsfonds. Dit beleggingsfonds heeft als doelstelling het verzekeren van een dagelijkse hoeveelheid liquiditeiten en het behoud van de hoofdsom ten einde de belegger een optimaal rendement te bezorgen. Het beleggingsfonds belegt in een gespreide portefeuille van geldmarktinstrumenten, in kortlopende obligaties en liquiditeiten. Het cashfonds wordt gebruikt ten behoeve van het cashmanagement beleid. Op deze manier worden kasstromen zo goed mogelijk gescheiden van de beleggingsportefeuille. Halverwege 2015 is het cashfonds volledig gebruikt om betalingen te voldoen. In de nieuwe vermogensbeheerstructuur zal nader worden onderzocht of het wenselijk is een cashportefeuille aan te blijven houden.

Prestaties vermogensbeheerder

Er vindt een strakke monitoring op de prestaties van de vermogensbeheerder plaats door het Fonds. Het bestuur heeft voor de beoordeling van de vermogensbeheerder kwalitatieve en kwantitatieve criteria opgesteld. De beoordeling op basis van deze criteria vindt halfjaarlijks plaats. De rendementen worden maandelijks gemonitord. De wederom teleurstellende resultaten in 2013 hebben er toe geleid dat de beleggingscommissie het bestuur geadviseerd heeft om naar alternatieven te kijken, waarbij de overgang naar passief beheer voor bepaalde strategieën mogelijk is. De in 2012 door het bestuur geformuleerde 'investment beliefs' zijn op dit punt gewijzigd, zodat ook passief beleid toegestaan is.

Ook in 2014 en 2015 zijn de resultaten teleurstellend. Dit heeft mede geleid tot de besluitvorming in 2015 om het vermogensbeheer bij andere managers onder te brengen. De implementatie zal starten in het eerste kwartaal van 2016.

Verhouding matching- en returnportefeuille

Er zijn geen vastgestelde normwegingen voor de matching- en returnportefeuille. Gezien de economische omstandigheden en vooruitzichten en het aanwezige risicobudget is besloten de verhouding in 2015 met de belegging van de actuariële premie terug te brengen richting de 65-35%. Door de forse daling van de rente is het belang van de matchingportefeuille in verhouding toegenomen tot circa 71,5% ultimo 2014. Met de premiebelegging van 2015 is deze weging teruggebracht naar 67%.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het pensioenfonds heeft in haar investment beliefs opgenomen dat het er vanuit ethische en maatschappelijke doelstellingen voor kiest dat niet alle organisaties in aanmerking komen voor de uitbesteding van taken. De vermogensbeheerorganisaties waar het pensioenfonds mee samenwerkt, erkennen en maken de algemeen door de Verenigde Naties vastgestelde minimale maatschappelijke normen onderdeel van hun ondernemingsbeleid, strategie, cultuur en dagelijkse gang van zaken (ondertekenaars UNPRI).

Daarnaast zal het Fonds zich houden aan het verbod dat is opgenomen in het Wijzigingsbesluit financiële markten 2013, waarbij maximaal 5% is toegestaan in beleggingsinstellingen en indices die beleggen in bedrijven die controversiële wapens maken, onderhouden of verhandelen. Deze wapencategorie omvat antipersoneelsmijnen, clusterbommen, munitie met verarmd uranium en biologische, chemische of nucleaire wapens.

Jaarlijks toetst het Fonds of het zich aan deze regelgeving houdt en dat kan ook voor 2015 worden bevestigd.

Door de keuze voor passief beleggen en via een fonds beleggen heeft het Fonds geen rechtstreekse invloed op de keuze in welke ondernemingen zij belegt. Het is voor het Fonds dan ook niet mogelijk om in de huidige vermogensbeheerstructuur beleid te voeren ten aanzien van uitsluitingen.

Heroverweging investment beliefs

Het Fonds heeft in haar verklaring inzake beleggingsbeginselen (ofwel investment beliefs) de uitgangspunten van het beleggingsbeleid vastgelegd. Investment beliefs beschrijven op een heldere en beknopte wijze de uitgangspunten voor het beleggingsbeleid. De investment beliefs vormen daarmee de basis of de filosofie voor de inrichting van het vermogensbeheer, de verdeling van de beschikbare middelen over de verschillende beleggingscategorieën, beleggingsstijlen en het risicomanagement. De investment beliefs worden door het bestuur vastgesteld. De verklaring inzake beleggingsbeginselen wordt minimaal eens in de drie jaar herzien. Indien tussentijds belangrijke wijzigingen optreden in het beleggingsbeleid of in de uitvoerende partijen wordt de verklaring tussentijds herzien.

In 2015 heeft het Fonds de investment beliefs opnieuw vastgesteld. Dit heeft ertoe geleid dat er een nieuwe belief is vastgesteld en dat er drie beliefs zijn gewijzigd.

Nieuw

- Uitgangspunt bij samenstelling bij beleggingsportefeuille: eenvoud en transparantie. Hiermee blijft de portefeuille overzichtelijk en past deze bij de governance van het pensioenfonds.

Gewijzigd

- Voor wat betreft actief beheer, is het uitgangspunt van het pensioenfonds veranderd naar: passief tenzij.
- Bij afdekking valutarisico wordt rekening gehouden met kosten en implementeerbaarheid en het effect op het risicoprofiel.
- Maatschappelijk verantwoord beleggen: m.b.t. controversiële wapens zal het pensioenfonds zich houden aan de wetgeving. Helemaal uitsluiten is niet volledig te garanderen bij passief beleggen.

Algehele strategische heroriëntatie

Zoals beschreven in de algemene ontwikkelingen is het Fonds in 2015 een onderzoek gestart naar een algehele heroriëntatie van het vermogensbeheer.

Nieuw risicoprofiel en nieuwe beleggingsmix

Vanuit de ALM-studie is gekozen voor een hoger risicoprofiel. Deze strategische beleggingsmix is als uitgangspunt genomen voor de SAA-light analyse (Strategic Asset Allocation), waarbij het doel is om het risico- en rendementsprofiel van de returnportefeuille te optimaliseren. Andere uitgangspunten voor de analyse zijn:

- Geen onroerend goed en grondstoffen
- Vereenvoudigde aandelenstrategie met generieke wereldwijde index
- Verlagen belang in bedrijfsobligaties ten gunste van high yield
- Gelijke weging tussen obligaties opkomende markten in hard en local currency
- Verwachtingen rendement en volatiliteit op basis van de visie van beleggingsadviseur Mercer

Dit heeft uiteindelijk geleid tot de volgende totale nieuwe (vereenvoudigde) invulling van de beleggingsmix:

Tabel 3: Strategisch beleggingsbeleid

Asset Categorie	Strategische Asset-mix Nieuwe profiel
Hoofdcategorieën	
Matching portefeuille	54%
Return portefeuille	46%
Return portefeuille aandelen	70%
Aandelen wereldwijd	weging MSCI WW AC
Aandelen opkomende landen	weging MSCI WW AC
Return portefeuille vastrentende waarden	30%
Bedrijfsobligaties	10%
High Yield	10%
Staatsobligaties opkomende landen (EMD HC&LC)	10%
Cash	0%
Totale portefeuille	100%
Renteafdekking	60%

Nieuwe managers

In 2014 is een nieuwe manager voor High Yield geselecteerd en de bedrijfsobligaties worden al passief belegd. Het Fonds besluit om de vastrentende categorieën niet samen te voegen en na uitgebreide selectietrajecten wordt voor de volgende nieuwe beheerders gekozen:

- Obligaties opkomende landen: Capital Group
- Aandelen ontwikkelde landen: Vanguard

Voor de matchingportefeuille wil het Fonds een passieve invulling behouden vanwege zuiverheid, transparantie en eenvoud. Daarnaast zal het Fonds derivaten blijven gebruiken vanwege spreiding en ruimte die dit voor de returnportefeuille creëert. Op basis van een analyse uitgevoerd door beleggingsadviseur Mercer gebaseerd op een RFI-traject concludeert het Fonds dat:

- De huidige oplossing met verschillende LDI-fondsen een prima oplossing is voor relatief kleine pensioenfondsen;
- Een maatwerkfonds de voordelen van een fondsoptlossing behoudt en dat dit fonds nog beter kan worden afgestemd op de specifieke verplichtingen en wensen van het Fonds;
- Een maatwerkfonds mogelijk tot lagere kosten leidt vanwege de geboden feestructuren.

Op basis hiervan heeft het Fonds de mogelijkheid van een maatwerkfonds nader onderzocht. Dit leidt onder andere tot de conclusie dat een maatwerkfonds op lange termijn goedkoper is en dat een maatwerkfonds in de toekomst meer flexibiliteit biedt. Er is een beperkt aantal aanbieders in de markt met dit product en na een selectietraject kiest het Fonds uiteindelijk voor een maatwerkfonds van vermogensbeheerder BMO.

Nieuwe taakverdeling

In de huidige situatie voert **één vermogensbeheerder** alle taken rondom het vermogensbeheer uit. Voor de verdeling van deze taken na de aanstelling van de nieuwe vermogensbeheerders in 2016, zijn verschillende varianten onderzocht. Op basis van de mogelijkheden van de verschillende partijen is gekomen tot de volgende verdeling.

BMO (nieuwe beheerder matchingportefeuille) neemt de externe fondsen uit de returnportefeuille op in haar administratie. Deze administratie wordt gevoed met informatie van de onafhankelijke custodian NT die zorgt voor een onafhankelijke waardering en performance meting en totaalrapportage. BMO controleert vervolgens dagelijks of de wegingen van de beleggingsportefeuille binnen de gestelde mandaatgrenzen liggen (mandaat compliance). BMO voert transacties uit indien bandbreedtes worden overgeschreden (rebalancing) en bijvoorbeeld bij de jaarlijkse premiebelegging waarbij het pensioenfonds aangeeft hoe de gelden over de portefeuille dienen te worden verdeeld. De rapportages aan DNB zullen worden verzorgd door de beleggingsadviseur Mercer.

De implementatie van de nieuwe beleggingsmix, de nieuwe managers en de nieuwe governancestructuur voor het vermogensbeheer zal in het eerste kwartaal van 2016 starten.

Beleggingscommissie

Het Fonds heeft het vermogensbeheer en de beleggingsadministratie, met uitzondering van het vermogensbeheer voor de via de Beschikbare Premie Module en de Vrijwillige Bijspaar Module opgebouwde pensioenkapitalen, uitbesteed aan BNP Paribas Investment Partners. De custodian activiteiten worden sinds 1 april 2015 uitgevoerd door NT.

Het bestuur heeft een mandaat opgesteld waarbinnen de beleggingscommissie kan opereren. De beleggingscommissie draagt zorg voor het feitelijk (doen) beheren van het vermogen van het Fonds. De beleggingscommissie bereidt voorstellen voor over aanpassing van de beleggingsdoelstelling en het strategische beleid ten behoeve van het bestuur. Het dagelijkse beheer van de portefeuille is voornamelijk uitbesteed aan BNP Paribas Investment Partners.

De beleggingscommissie is in 2015 zes keer bijeen geweest en er hebben acht conferencecalls plaatsgevonden. De vermogensbeheerder is driemaal uitgenodigd en het bestuursbureau heeft een service review met de custodian doorlopen. Naast deze bijeenkomsten is er veelvuldig telefonisch contact geweest, zowel tussen de leden van de beleggingscommissie onderling als tussen de leden van de beleggingscommissie en de beleggingsadviseurs, de vermogensbeheerders en de custodian. Het telefonisch contact is geïntensiveerd met het onderzoek naar de algehele strategische heroriëntatie.

Beschikbare Premie Module (BPM)/Vrijwillige Bijspaar Module (VBM) en netto pensioenregeling

Naast het vermogensbeheer inzake de Basis Module (eindloonregeling), dat volledig is uitbesteed aan BNP Paribas Investment Partners Netherlands N.V., is het vermogensbeheer ten behoeve van de BPM- en VBM regeling sinds 1 juni 2012 en de netto pensioenregeling sinds 1 januari 2015 ondergebracht bij NN Investment Partners (NN IP) in het product Mijn Pensioen.

Mijn Pensioen is een pensioenoplossing waarbij de pensioenpremies worden belegd in beleggingsfondsen. De deelnemer heeft hierbij de keuze uit verschillende beleggingsconcepten:

- LifeCycle Mix: de premies worden in een door het bestuur bepaalde beleggingsportefeuille belegd welke rekening houdt met de leeftijd. Het risico van de beleggingen wordt afgebouwd naarmate de pensioenleeftijd dichterbij komt;
- Eigen Verdeling en Sparen: de portefeuille wordt samengesteld aan de hand van een eigen verdeelsleutel over beleggingscategorieën en fondsen en de deelnemer heeft de mogelijkheid om te sparen;
- Vrije Keus: de deelnemer belegt de pensioenpremies zelf.

NN IP investeert voortdurend in de ontwikkeling van haar product. In 2013 heeft NN IP een nieuwe structuur voor de Life Cycles ontwikkeld. In 2014 heeft het fonds de overstap naar deze nieuwe structuur gemaakt.

Vanaf september 2015 is het vanuit NN IP mogelijk om deelnemers standaard de LifeCycle Passief aan te bieden in plaats van de huidige LifeCycle Actief. SPAN biedt echter ofwel de passieve of de actieve variant aan, het is niet mogelijk om deelnemers hierin zelf een keuze te laten maken. Hoewel de passieve lifecycle meer aansluit bij de nieuwe investment beliefs van het Fonds, heeft het bestuur in 2015 besloten om nu niet de overstap te maken naar deze passieve lifecycle. Ten opzichte van de huidige lifecycle zijn de voordelen voor de deelnemers nog te beperkt. Het kostenniveau voor beide varianten is namelijk hetzelfde. Bovendien krijgen de deelnemers te maken met aan- en verkoopkosten bij een eventuele transitie. Het Fonds zal dit besluit in 2016 heroverwegen.

De rendementen voor de verschillende leeftijdscohorten over 2015 staan in onderstaande tabel opgenomen. De neutrale Life Cycle Mix, welke het bestuur als standaard optie voor de deelnemers heeft gekozen, heeft over deze periode een gemiddeld rendement behaald van 2,3%. De rendementen per leeftijdscohort verschillen, daar het risicoprofiel anders is. Een jonge deelnemer heeft een hoger risicoprofiel dan een oudere deelnemers.

Rendementen **2015**

Totaal Life Cycle Neutraal	2,3%
----------------------------	------

Verdeling naar leeftijdscohorten

Tot 2 jaar voor pensioen	0,27%
2-4 jaar voor pensioen	0,15%
4-8 jaar voor pensioen	0,50%
8-12 jaar voor pensioen	1,17%
12-16 jaar voor pensioen	1,95%
Langer dan 16 jaar voor pensioen	3,11%

Over 2015 is de rente gestegen. In de lifecycles wordt renterisico afgedekt waardoor bij een rentestijging negatieve rendementen worden behaald. Het meeste renterisico is afgedekt voor de deelnemers die kort voor de pensioendatum zitten, daarom hebben deze deelnemers ook het laagste absolute rendement behaald. NB door de rentestijging is ook het inkoop tarief gestegen. Dit betekent dat ondanks dat de waarde van het vermogen daalt door de rentestijging, er per saldo niet minder pensioen kan worden ingekocht door de rentestijging.

Over 2015 laten de overige beleggingscategorieën een positief rendement zien waardoor het totaal rendement van de portefeuilles voor alle leeftijdscohorten (ondanks het negatieve rendement vanuit de rentestijging) positief wordt.

Onderbouwing Prudent person

Met de invoering van het nieuwe FTK per 2015 is expliciet in de regelgeving opgenomen dat het Fonds onderbouwt dat het strategisch beleggingsbeleid en het beleggingsplan passen binnen de prudent person regel. Het Fonds heeft ten behoeve van de prudent person toets door de certificerende actuaire dit onderwerp behandeld aan de hand van een vergaderstuk dat deze onderbouwing bevat.

De belangrijkste uitgangspunten voor toepassing van het prudent beginsel zijn vastgelegd in wet- en regelgeving. In de tabel staat een samenvatting van de onderbouwing.

Regelgeving

Artikel 135 Pensioenwet

- bij het vaststellen van het beleggingsbeleid worden de bestaande en toekomstige pensioenverplichtingen van deelnemers tezamen met de doelstelling en risicohouding van het Fonds als uitgangspunt genomen in de ALM-studie. Vanwege de specifieke kenmerken van de pensioentoezegging (eindloonregeling, geen indexatieambitie) en de bijstortingsverplichting van de werkgever, maakt het pensioenfonds bij de uiteindelijke keuze voor het beleggingsbeleid een zorgvuldige afweging tussen de dekkingsgraadrisico's en de bijstortingsrisico's voor de werkgever;
- het Fonds belegt alles in collectieve beleggingsfondsen;
- de beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde;
- in het jaarverslag wordt gerapporteerd hoe het Fonds uitvoering geeft aan het maatschappelijk verantwoord beleggen;

Artikel 13 en 13a besluit FTK

- Te allen tijde moeten er voldoende beleggingen liquide gemaakt kunnen worden. SPAN belegt in liquide beleggingscategorieën, bovendien kent SPAN een jonge deelnemerspopulatie waardoor de liquiditeit geen probleem is;
- Alle beleggingen vinden plaats op gereguleerde markten;
- De portefeuille is gespreid over beleggingscategorieën, regio's, landen en sectoren. SPAN houdt bij de invulling van de beleggingsportefeuille daarnaast ook rekening met de uitgangspunten eenvoud en transparantie.
- SPAN gebruikt derivaten terughoudend en met name bij de afdekking van rente- en valutarisico's. Het gebruik vindt plaats binnen collectieve beleggingsfondsen en de richtlijnen die door de vermogensbeheerder (na afstemming met het pensioenfonds) worden gebruikt. In de huidige portefeuille worden derivaten ook gebruikt binnen het grondstoffenfonds. De beleggingscategorie grondstoffen is niet meer opgenomen in de nieuwe beleggingsmix die in 2016 wordt geïmplementeerd.
- De huidige invulling van de portefeuille is erop gericht om concentratierisico zoveel als mogelijk uit te sluiten. Uitzondering hierop is de invulling van de matchingportefeuille waarbij het Fonds een grote allocatie kent naar Nederlandse en Duitse staatsobligaties. Omdat dit veilige staatsobligaties betreft, vindt het pensioenfonds deze concentratie niet onwenselijk.
- In het beleggingsplan is het huidige beleggingsproces/-cyclus vastgelegd. Het beleggingsbeleid is gedetailleerd beschreven.

Beheerste en integere bedrijfsvoering (artikel 143 Pensioenwet)

- het Fonds beschikt ten aanzien van de beleggingscyclus over een duidelijke, volledige en transparante organisatiestructuur;
- er is een balans tussen de omvang, aard en complexiteit van de beleggingsportefeuille enerzijds en de aanwezige kennis en ervaring in het risicobeheer anderzijds.

Regels uitbesteding (artikel 34 Pensioenwet)

- het Fonds beschikt over een uitbestedingsbeleid dat mede richtlijnen ten aanzien van de selectie en evaluatie van vermogensbeheerders bevat;

- het Fonds borgt dat de mandaten en richtlijnen van de vermogensbeheerders aansluiten op het strategische beleggingsplan en het beleggingsbeleid, onder meer door het vooraf en tussentijds beoordelen van contracten, mandaten en richtlijnen.

Verbod op langlopende leningen en garantstelling (artikel 136 Pensioenwet)

- Het Fonds heeft dergelijke leningen niet in de beleggingsportefeuille.

Actuariële paragraaf

De actuariële paragraaf geeft, naast de ontwikkelingen gedurende het boekjaar, de belangrijkste financiële cijfers van het Fonds weer.

Financiële positie

De actuele dekkingsgraad van het Fonds daalde van 120,3% per 1 januari 2015 naar 105,1% ultimo 2015. De onder het nFTK ingevoerde beleidsdekkingsgraad daalde van 117,1% per 1 januari 2015 naar 108,8% ultimo 2015. De dekkingsgraad is gebaseerd op een technische voorziening waarbij de voorgeschreven rentetermijnstructuur is gebruikt voor de verdiscontering. Er is conform de voorschriften van DNB gerekend met een rentecurve waarbij er gebruik is gemaakt van de Ultimate Forward Rate (UFR)-methodiek.

(Minimaal) vereiste financiële positie

De minimaal vereiste dekkingsgraad bedraagt 104,0% ultimo 2015.

De vereiste dekkingsgraad is een graadmeter voor het risico dat het Fonds loopt. Onder het nFTK is de berekening voor het vereist eigen vermogen veranderd. Hierdoor stijgt de vereiste dekkingsgraad per 1 januari 2015 van 108,3% naar 112,9%. De verhoging van het risicoprofiel zorgt voor een stijging van het vereist vermogen per ultimo 2015 tot 117,2%. De vereiste dekkingsgraad verschilt per pensioenfonds en is afhankelijk van de samenstelling van de beleggingen, ontwikkelingen op de financiële markten en het deelnemersbestand.

De vereiste dekkingsgraad wordt enerzijds vastgesteld op basis van de feitelijke verdeling van de beleggingsportefeuille en anderzijds op basis van de strategische verdeling van de beleggingsportefeuille. Ultimo 2015 bedraagt de vereiste dekkingsgraad 112,9% op basis van de feitelijke verdeling van de beleggingsportefeuille en 117,2% op basis van de strategische verdeling van de beleggingsportefeuille. Dit heeft te maken met de implementatiefase van het nieuwe risicoprofiel.

Voor de toetsing van de financiële positie is de vereiste dekkingsgraad ultimo 2015 vastgesteld als de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling. Op pagina 76 is de strategisch vereiste dekkingsgraad verder uitgewerkt.

Analyse van het resultaat

De daling van de dekkingsgraad van 15,2%-punt in 2015 volgt uit het negatieve resultaat van 36.013 in het boekjaar. In 2014 was er een positief resultaat van 27.479. Het effect van het vervallen van de drie-maandsmiddeling en de wijziging van de UFR zijn de grootste veroorzakers van de daling van de dekkingsgraad. Dit effect is verantwoord onder de verantwoord onder de wijziging marktrente in het verloop van de voorziening. Op pagina 74 is de actuariële analyse in cijfers weergegeven.

Kostendeckende premie

De kostendeckende premie over 2015 is vastgesteld conform de actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn). Dit betekent dat de premie is vastgesteld op basis van marktwaarde. De kostendeckende premie op marktwaarde bedraagt 21.444 en aangezien het Fonds de kostendeckende premie bij de aangesloten werkgevers in rekening brengt is de feitelijke premie gelijk aan de kostendeckende premie op marktwaarde van 21.444. De feitelijk betaalde premie en de zuivere kostendeckende premie worden verder uitgesplitst op pagina 71 van dit verslag.

Toekomstparagraaf

Transitie vermogensbeheeractiviteiten

In het eerste kwartaal zal de implementatie starten van de nieuwe beleggingsportefeuille naar de nieuwe vermogensbeheerstructuur. De nieuwe beheerder van de matchingportefeuille BMO zal optreden als transitie-manager. Het bestuursbureau zal tezamen met de beleggingsadviseur de transitie monitoren, waarbij vanuit de beleggingscommissie extra verantwoording zal worden afgelegd aan de risicomanagementcommissie.

Marktverkenning uitvoeringsorganisaties

AZL heeft aan het eind van 2015 de administratieovereenkomst per 1 januari 2017 pro forma opgezegd. AZL heeft hierbij benadrukt het pensioenfonds graag als klant te willen behouden. AZL heeft een nieuw aanbod gedaan en het bestuur uitgenodigd om hierover in overleg te treden. Het bestuur is voornemens van deze uitnodiging gebruik te maken. Daarnaast voert het bestuur een marktoriëntatie uit naar andere uitvoeringsorganisaties. Het bestuur streeft ernaar om medio 2016 meer duidelijkheid te hebben over de uitbesteding van de pensioenadministratie per 1 januari 2017.

Risico analyse integriteitsrisico's

Het bestuur heeft begin januari 2016 deze risico analyse afgerond en de methodiek van kwantificering van risico's aangepast. Dit heeft geleid tot een aanpassing van het integriteitsbeleid 2016. Het bestuur heeft nieuwe risico's geadresseerd en daarvoor beheersmaatregelen vastgesteld. Het integriteitsbeleid 2016 is vastgesteld in de bestuursvergadering van 15 maart 2016. Dit beleid wordt ook op de website van het Fonds gepubliceerd.

Haalbaarheidstoets

In 2016 wordt de jaarlijkse haalbaarheidstoets uitgevoerd. Inmiddels is een partij aangezocht die de haalbaarheidstoets uitvoert. De haalbaarheidstoets dient aan te sluiten bij het geldende herstelplan. De deadline voor het uitvoeren van de haalbaarheidstoets is 1 juli 2016.

Wet verbetering premieovereenkomst

Op 10 maart 2016 heeft de Tweede Kamer de bovengenoemde wet aangenomen. Elke deelnemer die na 1 juli 2016 met pensioen gaat en deelneemt aan een beschikbare premieregeling heeft de mogelijkheid te kiezen voor een vaste dan wel variabele pensioenuitkering. Pensioenuitvoerders kunnen vooralsnog kiezen om maar 1 variant aan te bieden. Het bestuur blijft de ontwikkelingen volgen om zodoende de gevolgen voor het Fonds goed in beeld te krijgen. De wet moet nog door de Eerste Kamer worden aangenomen.

Zwolle, 16 juni 2016

C.M.A. Merison
(secretaris)

J.M. Negro
(voorzitter)

R. Voorhaar

B.C. Broecks
(penningmeester)

J.G. Stegeman

E. Dijkstra

Externe contacten

Het bestuur werkte in 2015 samen met de volgende externe partijen:

Accountant	Mazars, Rotterdam
Adviserend Actuaris	Mercer Nederland B.V. te 's-Hertogenbosch
Certificerend Actuaris	AonHewitt B.V. te Rotterdam
Deelnemers- en financiële administratie	AZL N.V. te Heerlen
Uitvoering DC regeling	NN Investment Partners B.V. te Den Haag
Risicoherverzekering	Achmea Pensioen-en Levensverzekeringen N.V. te Apeldoorn
Vermogensbeheer	BNP Paribas Investment Partners Netherlands N.V. te Amsterdam Zuidoost
Custody	tot 1 april 2015: ABN AMRO Clearing Bank N.V. vanaf 1 april 2015: Northern Trust
Bestuursondersteuning	Montae Bestuurscentrum B.V. te Rijswijk
Compliance officer	tot 1 december 2015: Cijf'rs te Den Haag vanaf 1 december 2015: Holland Van Gijzen Advocaten en Notarissen LLP
Visitatiecommissie	Stichting Intern Toezicht Pensioen te Rijswijk

Verslag van het verantwoordingsorgaan

Oordeel Verantwoordingsorgaan (VO) concept jaarverslag 2015

Het verantwoordingsorgaan heeft het SPAN bestuur beoordeeld naar aanleiding van het concept jaarverslag 2015. De onderdelen waarop het verantwoordingsorgaan dit oordeel baseert zijn overeenkomstig voorgaande jaren.

Het verantwoordingsorgaan is vanaf de start betrokken bij de totstandkoming van dit jaarverslag. Alle conceptdocumenten zijn tijdig ontvangen zodat het verantwoordingsorgaan in staat is gesteld een goed oordeel te kunnen geven.

Met het verantwoordingsorgaan hebben we voorafgaand aan het jaarwerkoverleg een call opgezet om de stukken te beoordelen. Er is voor deze efficiënte werkwijze gekozen op basis van de ervaringen van het verantwoordingsorgaan van voorgaande jaren. Na afloop van het jaarwerkoverleg is nog een aantal open vragen voorgelegd aan Montae.

In 2015 hebben Maaïke Cronenberg en Maurice Raven de introductie cursus voor Verantwoordingsorgaan gevolgd. De opleiding is ervaren als zeer essentieel om een goede gesprekspartner voor het bestuur te kunnen zijn.

Ook hebben we als verantwoordingsorgaan de Abbott pensioenregeling grondig bestudeerd tijdens een aparte sessie.

Financiële positie & premiebeleid

De actuele dekkingsgraad is gedurende het jaar gedaald van 120,3 naar 105,1%. De onder het nFTK ingevoerde beleidsdekkingsgraad daalde van 117,1 naar 108,8%. De dekkingsgraad is met name gedaald door de gewijzigde rekenmethode voor de rentetermijnstructuur en achterblijvende beleggingsresultaten.

Ondanks de daling van de dekkingsgraad is er in 2015 geen wijziging in premiebeleid geweest. Er wordt dan ook een zeer consistent premiebeleid gevoerd.

Daarnaast zijn er geen ingrepen in de hoogte van de pensioenuitkeringen doorgevoerd en deze staan ook niet gepland.

Het SPAN heeft een herstelplan ingediend om de dekkingsgraad weer op het gewenste niveau te krijgen. Dit plan gaat er van uit dat het fonds mede door de jaarlijkse premie en rendementen op eigen kracht weer op peil zal komen, dit zonder uitkeringskortingen of extra bijstortingen van de werkgever. Voor het Verantwoordingsorgaan straalt dit veel vertrouwen uit.

Beleggingsbeleid

In 2014 is een meer dynamisch rente afdekkingsbeleid geïmplementeerd.

Door dit beleid wordt de rente-afdekking stapsgewijs verlaagd bij een lagere rente en in 2015 is hierin de laatste stap naar de laagste renteafdekking gezet.

Dit beleid neemt een hoger risico met zich mee, maar tegelijkertijd is de verwachting dat de dekkingsgraad door het beleid sneller boven het gewenste peil zal komen.

Als verantwoordingsorgaan zijn we diverse malen geïnformeerd over de invoering van deze dynamische rente afdekking.

Voor het eerst heeft het bestuur ons hierover in kwartaal 4 2014 geïnformeerd tijdens onze kwartaal update. Vervolgens is deze rente afdekking tijdens de verschillende kwartaalupdates in 2015 aan de orde geweest. We hebben als VO in december een training gehad van mevr. Hellegers van Montae over het beleggingsbeleid waar dit onderwerp volop aan de orde is geweest.

Als verantwoordingsorgaan hebben we geen advies uitgebracht over dit dynamische beleggingsbeleid, aangezien het VO daar niet advies plichtig over is.

In 2015 zijn de beleggingen achter gebleven bij de benchmark. Het verantwoordingsorgaan vindt dit zeer teleurstellend, aangezien de beleggingen zijn onder gebracht bij een actieve fondsbeheerder. Het VO kan zich dan ook goed vinden in de overstap naar een andere beheerder en heeft goede verwachtingen dat dit de beleggingsresultaten ten goede zullen komen.

Toeslagenbeleid

Het verantwoordingsorgaan erkent dat het toeslagenbeleid op dit moment geen onderdeel vormt van de pensioenregeling.

Integraal risicomanagement

We zien dat de risicomanagementcommissie toegevoegde waarde heeft voor het bestuur. Alle dienstverleners worden gemonitord en dat is van belang voor een goede basis van alle berekeningen die vanuit de werknemersadministratie worden gemaakt.

Communicatie

Het verantwoordingsorgaan is blij met wederom een goed leesbaar verslag.

De nieuwe website met pensioen 1-2-3 is zeer helder en volledig. De leden van het VO worden geregeld benaderd door medewerkers met vragen over het pensioenfonds. Voorheen werd dan verwezen naar SPAN of HR, maar nu is het ook goed mogelijk mensen met hun vragen te verwijzen naar de site. De site geeft tegenwoordig antwoorden op de meeste vragen.

De UPO's zijn tijdig verzonden in 2015.

De nieuwsbrieven zijn actueel en goed leesbaar. Als verantwoordingsorgaan hebben we dit jaar wederom de ruimte gekregen en genomen om ons te presenteren in deze nieuwsbrieven.

Uitvoeringskosten

De uitvoeringskosten per deelnemer zijn wederom gestegen, dit blijft een heikel punt.

In de toelichting in het jaarverslag zien we dat de uittreding van AbbVie hier ook een rol in heeft, voor deze kosten is het fonds gecompenseerd door AbbVie. Het bestuur heeft het verantwoordingsorgaan verzekerd dat de uittreding van AbbVie geen kosten voor het fonds en deelnemers met zich mee gebracht heeft. Daarnaast hebben de wetswijzigingen een negatieve invloed op de kosten.

Professionaliteit & functioneren van het bestuur

Samenwerking

De wederzijdse verwachtingen van zowel het bestuur als het verantwoordingsorgaan ten aanzien van advies/instemming waren niet geheel duidelijk. Hierover is constructief overleg geweest en de onduidelijkheden zijn opgelost.

In 2015 zijn 2 nieuwe bestuursleden toegevoegd aan het bestuur. Inmiddels zijn beide leden ook officieel benoemd. De overige leden zijn allen al een aantal jaar actief binnen het SPAN en/of verantwoordingsorgaan. Hierdoor was afgelopen jaar de continuïteit dan ook geborgd.

De ondersteuning van het bestuur door Montae heeft ook toegevoegde waarde voor het functioneren van het verantwoordingsorgaan. Montae wordt meermalen geraadpleegd door het VO en in 2015 heeft Montae ook een beleggingstraining verzorgd voor het VO.

Beschikbaar premie regelingen

We hebben vernomen dat er geen mogelijkheid is om verder te sparen in de vrijwillige bijspaarmodule. Dit op basis van gewijzigde fiscale regelgeving. De huidige tegoeden blijven nog wel bestaan binnen het fonds.

De werkgever heeft per 1 januari 2015 een netto pensioenregeling toegezegd aan de medewerkers met een salaris boven € 100.000. Deze beschikbare premieregeling wordt uitgevoerd door SPAN.

Alles overziend geeft het verantwoordingsorgaan over het jaar 2015 een positief oordeel.

Met vriendelijke groet,

Namens het verantwoordingsorgaan,

Gerben Holtmaat
Secretaris

Yvonne Groen
Voorzitter

Reactie van het bestuur

Het bestuur dankt het verantwoordingsorgaan (VO) voor haar positieve oordeel. Met dit positieve oordeel krijgt het bestuur, net als in 2015, de bevestiging dat het pensioenfonds op koers ligt.

Hieronder reageert het bestuur op de door het VO genoemde punten in haar oordeel over boekjaar 2015. Hierbij wordt dezelfde volgorde als in het oordeel van het VO aangehouden.

Financiële positie & premiebeleid

Het VO geeft aan dat het herstelplan vertrouwen uitstraalt, doordat het er vanuit gaat dat het fonds mede door de jaarlijkse premie en rendementen op eigen kracht weer op peil zal komen, dit zonder uitkeringskortingen of extra bijstortingen van de werkgever. Het bestuur deelt deze mening.

Beleggingsbeleid

Het bestuur is verheugd dat het VO zich kan vinden in de overstap naar een andere vermogensbeheerder.

Toeslagenbeleid

Het bestuur onderschrijft evenals in 2015 de conclusie van het VO dat het toeslagen beleid op dit moment geen onderdeel vormt van de pensioenregeling.

Integraal risicomanagement

Het VO geeft aan dat zij ziet dat alle dienstverleners worden gemonitord en dat het VO dit van belang acht voor een goede basis van alle berekeningen die vanuit de werknemersadministratie worden gemaakt. Het bestuur onderschrijft deze conclusie en is blij dat het VO de toegevoegde waarde van de risicomanagementcommissie voor het bestuur heeft opgemerkt.

Communicatie

Het VO spreekt tevredenheid uit over de heldere en volledige nieuwe website met pensioen 1-2-3 en de inhoud van de nieuwsbrieven. Het bestuur streeft er voortdurend naar om de communicatie zo goed mogelijk af te stemmen op de deelnemers, en is blij met de waardering die het VO voor de communicatie heeft.

Uitvoeringskosten

Het VO geeft aan dat de uitvoeringskosten per deelnemer wederom zijn gestegen, en dat het fonds is gecompenseerd door AbbVie voor de uittredingskosten voor de deelnemers van AbbVie.

Het bestuur merkt op dat de kosten per deelnemers in 2015 licht zijn gedaald als de compensatie wordt meegerekend. Tegelijkertijd erkent het bestuur dat kostenbeheersing een belangrijk onderwerp blijft, waaraan het bestuur ook in 2016 de nodige aandacht zal besteden.

Professionaliteit & functioneren van het bestuur

Het bestuur deelt het oordeel van het VO dat er in 2015 goede stappen zijn gezet ter optimalisering van de samenwerking tussen bestuur en VO.

Met betrekking tot de continuïteit in het bestuur blijft het bestuur mogelijkheden onderzoeken om de continuïteit ook naar de toekomst toe veilig te stellen. Als mogelijkheid hiertoe ziet het bestuur de eventuele doorgroei van leden van het VO naar de functie van bestuurslid.

Het bestuur is verheugd dat het VO ook de vruchten plukt van de inzet van Montae voor de bestuursondersteuning.

Verslag van de Visitatiecommissie

Samenvatting visitatierapport (voor het jaarverslag 2015)

Het pensioenfonds kent een solide financiering en wordt goed gerund. De sponsor is een internationale onderneming met een uitstekende trackrecord en een stevig financieel fundament. In dit verband lijkt de overeengekomen bijstortverplichting geen grote spanning op te roepen en zijn de relatief hoge kosten per deelnemer niet prohibitief voor het voortbestaan op korte of langere termijn. De sponsor heeft bewust gekozen voor een zelfstandige positie van het pensioenfonds voor de Nederlandse werknemers met een eigen identiteit en herkenbaarheid. Er is een goede bestuurlijke besluitvorming. Uit de manier waarop de diverse processen op tal van onderwerpen zijn doorlopen kan worden opgemaakt dat het bestuur volledig in control is. Zo zijn de aanbevelingen uit het vorige visitatierapport opgevolgd en zijn daarnaast cruciale keuzes aan de orde gekomen en besluiten genomen op het gebied van bijvoorbeeld de risicohouding, de inrichting van het vermogensbeheer, het uitbestedingsbeleid en het communicatiebeleid. Het bestuur wordt ondersteund door actieve bestuurscommissies en een professioneel extern bestuursbureau.

Op een aantal punten heeft de visitatiecommissie aanbevelingen gedaan. De belangrijkste zijn:

1. De belangenafweging van de diverse onderscheiden groepen binnen het fonds is een aandachtspunt dat in de huidige maatschappelijke situatie meer op de voorgrond is gekomen. Denk aan goede vastlegging van deze afweging.
2. Zorg voor een geactualiseerde ABTN die volledig en helder te lezen is. Dit is het belangrijkste beleidsdocument van het pensioenfonds.
3. Zorg dat de planning voor het herinrichten van het vermogensbeheer goed op orde is, nauwkeurig gevolgd wordt en voorziet in alternatieven.
4. Zorg op den duur wel voor een visie op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen zodat het bestuur niet gedwongen is uitsluitend het beleid van de vermogensbeheerders te volgen.
5. Actualiseer regelmatig het basisdocument Beleid Uitbesteding 2015-2017, zodat de inhoud van het plan ook overeenkomt met de geactualiseerde toepassingen ervan.
6. Besteed bij het beschrijven van alle risico's steeds de nodige aandacht aan de mogelijke kwantificering ervan, aan de bruto- en netto-risico's met de tussenliggende beheersmaatregelen en geef aan met welke periodiciteit de specifieke risico's zullen worden gemonitord.

Reactie van het bestuur

Het bestuur van SPAN is verheugd dat de visitatiecommissie heeft opgemerkt dat er een goede bestuurlijke besluitvorming is en dat uit de manier waarop de diverse bestuurlijke processen zijn doorlopen kan worden opgemaakt dat het bestuur volledig in control is.

De visitatiecommissie merkt op dat de belangenafweging van de diverse onderscheiden groepen binnen het fonds een aandachtspunt is dat in de huidige maatschappelijke situatie meer op de voorgrond is gekomen. De visitatiecommissie beveelt een goede vastlegging van deze afweging aan. Het bestuur besteedt hier inmiddels aandacht aan in de beslisdocumenten die ten grondslag liggen aan alle besluitvorming.

De visitatiecommissie beveelt aan om te zorgen voor een geactualiseerde ABTN die volledig en helder te lezen is. De actualisatie van de ABTN is een jaarlijks actiepoint voor het bestuur, het bestuur neemt daarbij de aanbeveling met betrekking tot de volledigheid en heldere leesbaarheid ter harte.

Met betrekking tot de herinrichting van het vermogensbeheer beveelt de visitatiecommissie aan om te zorgen dat de planning hiervoor goed op orde is, nauwkeurig gevolgd wordt en voorziet in alternatieven. Dit is een voortdurend aandachtspunt van de beleggingscommissie en het bestuur.

Vanuit het oogpunt van beleggen beveelt de visitatiecommissie aan om op den duur te zorgen voor een visie op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen zodat het bestuur niet gedwongen is uitsluitend het beleid van de vermogensbeheerders te volgen.

Het bestuur kan zich in deze aanbeveling niet geheel vinden. Het bestuur heeft in de investment beliefs expliciet de visie vastgelegd dat er zal worden voldaan aan wet-en regelgeving, aanvullend beleid acht het bestuur op dit moment niet noodzakelijk.

De visitatiecommissie beveelt aan om regelmatig het basisdocument Beleid Uitbesteding 2015-2017 te actualiseren, zodat de inhoud van het plan ook overeenkomt met de geactualiseerde toepassingen ervan. Het bestuur neemt deze aanbeveling over.

Tenslotte onderschrijft het bestuur de aanbeveling om bij het beschrijven van alle risico's steeds de nodige aandacht te besteden aan de mogelijke kwantificering ervan, aan de bruto- en netto-risico's met de tussenliggende beheersmaatregelen en aan te geven met welke periodiciteit de specifieke risico's zullen worden gemonitord.

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na bestemming saldo; in duizenden euro)

Activa	2015	2014
Beleggingen voor risico pensioenfondsen [1]		
Onroerende zaken	0	0
Zakelijke waarden	42.459	37.852
Vastrentende waarden	202.408	244.873
Overige beleggingen	6.742	4.976
	251.609	287.701
Beleggingen voor risico deelnemers [2]		
Onroerende zaken	10	5
Zakelijke waarden	11.216	10.868
Vastrentende waarden	15.013	13.975
Overige beleggingen	663	655
	26.902	25.503
Vorderingen en overlopende activa [3]	5.922	7.317
Liquide middelen [4]	4.944	2.385
Totaal activa	289.377	322.906

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2015	2014
Stichtingskapitaal en reserves		
Algemene reserve [5]	14.152	50.165
	14.152	50.165
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [6]	245.467	244.107
Overige technische voorzieningen [7]	2.543	2.493
	248.010	246.600
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers [8]	26.902	25.503
Kortlopende schulden en overlopende passiva [9]	313	638
Totaal passiva	289.377	322.906

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2015	2014
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen [10]		
Directe beleggingsopbrengsten	665	1.041
Indirecte beleggingsopbrengsten	-10.272	74.236
Kosten van vermogensbeheer	40	-25
	-9.567	75.252
Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers [11]		
Indirecte beleggingsopbrengsten	-180	3.437
Kosten van vermogensbeheer	0	0
	-180	3.437
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers [12]	21.458	22.279
Premiebijdragen voor risico deelnemers [13]	2.031	2.958
Saldo van overdrachten van rechten [14]	-40.797	752
Onttrekking beleggingen voor risico deelnemers [15]	-452	-375
Pensioenuitkeringen [16]	-1.980	-1.861
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen [17]		
Pensioenopbouw	-15.328	-14.447
Indexering en overige toeslagen	0	0
Rentetoevoeging	-420	-721
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	1.981	1.860
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	39	37
Wijzigen marktrente	-23.061	-51.732
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	35.846	-771
Wijziging actuariële grondslagen	0	-2.257
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-417	-986
	-1.360	-69.017

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2015	2014
Mutatie overige technische voorzieningen [18]	-50	-30
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers [19]	-1.399	-6.020
Herverzekering [20]	-2.364	1.342
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [21]	-1.315	-1.188
Overige baten en Lasten [22]	-38	-50
Saldo van baten en lasten	-36.013	27.479
Bestemming van het saldo		
Algemene reserve	-36.013	27.479
	-36.013	27.479

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2015	2014
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	21.915	21.626
Uitkeringen uit herverzekering	1.870	863
Overgenomen pensioenverplichtingen	938	1.654
	24.723	24.143
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen	-1.993	-1.860
Overgedragen pensioenverplichtingen	-42.125	-881
Premies herverzekering	-3.265	-2.992
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-1.396	-1.133
Overige	-38	-53
	-48.817	-6.919
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	818	993
Verkopen en aflossingen beleggingen	129.468	63.478
	130.286	64.471
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-103.648	-80.657
Kosten van vermogensbeheer	15	-25
	-103.633	-80.682
Mutatie liquide middelen	2.559	1.013
Saldo liquide middelen 1 januari	2.385	1.372
Saldo liquide middelen 31 december	4.944	2.385

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Het doel van Stichting Pensioenfonds Abbott Nederland, statutair gevestigd te Zwolle (hierna "het Fonds") is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het Fonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Het Fonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de volgende aangesloten ondernemingen: Abbott B.V., Abbott Laboratories B.V., Abbott Logistics B.V. Zwolle, Abbott Logistics B.V. Breda, Abbott Vascular Netherlands B.V., APO Netherlands A.G., Abbott Healthcare B.V., Abbott Healthcare Products B.V., Abbott Biologicals B.V., AMO Netherlands B.V., Abbott Informatics B.V., AMO Groningen B.V., Abbvie B.V., AbbVie Logistics B.V., AbbVie Finance B.V. BGP Products B.V. en BGP Prod. Oper. GmbH. Met ingang van 1 februari 2015 geeft het Fonds ook invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van BGP Products B.V.

Alle bedragen zijn vermeld in euro's, tenzij anders is aangegeven.

Toepassing richtlijnen voor de jaarverslaglegging

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Het bestuur heeft op 16 juni 2016 de jaarrekening opgemaakt.

Schattingswijzigingen

Vervallen drie-maandsmiddeling rente

Primo 2015 is de driemaandsmiddeling van de rentetermijnstructuur vervallen. Dit heeft geleid tot een verhoging van de voorziening met € 14.862. Het effect van deze schattingswijziging is als mutatie in het resultaat verwerkt.

Wijziging Ultimate Forward Rate

In 2015 is de wijze waarop de Ultimate Forward Rate (UFR) bepaald wordt, aangepast. Dit heeft geleid tot een verhoging van de voorziening ultimo 2015 met € 11.527. Het effect van deze schattingswijziging is als mutatie in het resultaat verwerkt.

Grondslagen voor de waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Beleggingen en technische voorzieningen worden gewaardeerd op actuele waarde. Overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld. Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. In de balans en staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen, waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt.

De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden. Schattingen hebben voornamelijk betrekking op de technische voorzieningen en de onder overige schulden opgenomen nog te betalen kosten.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde, onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

De Kortlopende schulden en overlopende passiva worden opgenomen tegen nominale waarde.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten. Van de gehanteerde valutakoersen is de US dollar de belangrijkste valutakoers.

Beleggingen

Algemeen

In overeenstemming met de Pensioenwet worden beleggingen gewaardeerd op actuele waarde.

Participaties in beleggingsinstellingen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor dat soort beleggingen.

Beleggingen voor risico pensioenfonds en voor risico deelnemers worden op dezelfde wijze gewaardeerd.

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd de per balansdatum geldende beurskoersen.

Commodities

Beleggingen in grondstoffen, in de vorm van derivaten, worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende koers van de onderliggende index.

Beleggingen voor risico deelnemers

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risico deelnemers zijn gelijk aan die voor de beleggingen die voor rekening van het Fonds worden aangehouden.

Herverzekeringen

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet. Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van het pensioenfonds.

Vorderingen uit hoofde van winstdelingsregelingen in herverzekeringscontracten worden verantwoord op het moment van toekenning door de herverzekeraar.

Stichtingskapitaal en reserves

Algemene reserve

De algemene reserve dient als algemene buffer om financiële tegenvallers op te kunnen vangen. Hierbij valt te denken aan nadelige technische resultaten en tegenvallers in de beleggingsopbrengsten die niet door de risicoreserve kunnen worden opgevangen. Jaarlijks wordt het resultaat van het Fonds ten gunste dan wel ten laste van de algemene reserve gebracht.

Technische voorzieningen

Technische voorzieningen voor risico pensioenfondsen

De technische voorzieningen worden gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente.

Bij de berekening van de technische voorzieningen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken.

Daarnaast wordt bij de berekening van de technische voorzieningen rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De belangrijkste grondslagen voor de bepaling van de technische voorzieningen zijn:

- Overlevingstafels: AG prognosetafel 2014 (startjaar 2016 met correctietabel "Mercer model 2012 correctietafel Hoog");
- Marktrente: rentetermijnstructuur DNB;
- Opslag voor excassokosten: 2,0% van de technische voorzieningen;
- Voorziening toekomstige pensioenopbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers: contante waarde van de vrijgestelde pensioenopbouw volledig in voorziening opgenomen;
- Gehuwdheid: Voor de pensioendatum wordt gereserveerd op basis van het onbepaalde partnersysteem, met een gehuwdheidsfrequentie van 100%. Na pensioendatum wordt gereserveerd op basis van het bepaalde partnersysteem. Ter financiering van het latent wezenpensioen geldt een opslag van 5% op de contante waarde van het latent partnerpensioen voor de niet-gepensioneerden;
- Leeftijdverschil: Leeftijden worden in jaren en maanden nauwkeurig vastgesteld.

De technische voorzieningen zijn gelijk aan de contante waarde van de aan achterliggende jaren toe te rekenen pensioenaanspraken vermeerderd met 2,0% voor toekomstige excassokosten.

De overlevingskansen zijn afgeleid uit de AG Prognosetafel 2014. Op deze kansen zijn leeftijd- en inkomensafhankelijke correctiefactoren van toepassing, waarbij de correctietabel "Mercer model 2012 correctietafel Hoog" wordt gehanteerd.

Bij de vaststelling van de contante waarden wordt gebruik gemaakt van de bovenstaande sterftegrondslagen en rekenrente.

Voor de arbeidsongeschikte deelnemers wordt opgenomen de contante waarde van de op balansdatum in de toekomst nog uit te betalen arbeidsongeschiktheidsuitkeringen en de premievrijstelling van de toekomstig op te bouwen aanspraken.

Overige technische voorzieningen

Voorziening uitlooprisico

Met ingang van het boekjaar 2009 is bij de vaststelling van de technische voorzieningen rekening gehouden met een reservering voor het tweejarig uitlooprisico met betrekking tot arbeidsongeschiktheid (voorziening uitlooprisico). Deze voorziening bestaat uit de risicopremies voor het vrijstellingsrisico uit het huidige plus het voorgaande boekjaar. Ieder jaar wordt deze voorziening aangepast door de risicopremie uit het betreffende boekjaar toe te voegen en de risicopremie uit het minst recente boekjaar te laten vrijvallen.

Omdat het arbeidsongeschiktheidsrisico volledig is herverzekerd is er een vordering opgenomen voor hetzelfde bedrag als de voorziening.

Technische voorzieningen voor risico deelnemers

De waardering van de technische voorzieningen voor risico deelnemers wordt bepaald door de waardering van de tegenover deze voorzieningen aangehouden beleggingen.

De voorziening beschikbare premie module en vrijwillige bijspaar module muteert jaarlijks door toevoeging c.q. onttrekking van door deelnemers gespaarde bedragen alsmede het behaalde rendement. Deze voorziening komt volledig voor rekening en risico van de deelnemers.

Beleggingsopbrengsten

Onder deze post zijn de directe en indirecte beleggingsopbrengsten verantwoord, onder aftrek van de kosten van vermogensbeheer. Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rente, dividend en soortgelijke opbrengsten. De indirecte beleggingsopbrengsten omvatten de gerealiseerde en ongerealiseerde waardemutaties en valutaresultaten.

Premiebijdragen van werkgevers en werknemers

De bijdragen zijn berekend op basis van het financieringssysteem zoals beschreven in de uitvoeringsovereenkomst berekend tegen de actuele DNB-rentetermijnstructuur.

Pensioenuitvoerings- en administratiekosten

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten, met uitzondering van de kosten voor vermogensbeheer, komen ten laste van de werkgevers.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfond

Categorie	Stand ultimo 2014	Aankopen/Verstrekkingen	Verkopen aflossingen	Gerealiseerde koersverschillen	Niet-gerealiseerde koersverschillen	Stand ultimo 2015
Zakelijke waarden						
Aandelen beleggingsfondsen	37.852	30.978	-25.608	485	-1.248	42.459
	37.852	30.978	-25.608	485	-1.248	42.459
Vastrentende waarden						
Staatsobligaties (LDI)	206.004	52.589	-93.232	-409	-5.497	159.455
Obligaties	35.867	17.009	-7.627	-70	-2.228	42.951
Depositio's	3.002	0	-3.000	0	0	2
	244.873	69.598	-103.859	-479	-7.725	202.408
Overige beleggingen						
Commodities	4.976	3.071	0	0	-1.305	6.742
	4.976	3.071	0	0	-1.305	6.742
Totaal beleggingen voor risico pensioenfond	287.701	103.647	-129.467	6	-10.278	251.609

Ultimo 2015 heeft Stichting Pensioenfond Abbott Nederland geen gestelde zekerheden (collateral) aan tegenpartijen verstrekt.

Er zijn geen beleggingen uitgeleend en er zijn geen beleggingen in Abbott N.V. en de aan haar gelieerde ondernemingen.

Methodiek bepaling marktwaarde

Level 1: Directe marktwaardering: beursnotering in een actieve markt (waarop geen prijsaanpassingen worden uitgevoerd).

Level 2: Afgeleide marktwaardering: geen directe beursnotering maar andere uit de markt waarneembare data danwel een prijs gebaseerd op een transactie in een niet actieve markt met niet-significante prijsaanpassing (gebaseerd op aannames en schattingen).

Level 3: Modellen en technieken: marktwaardebepaling niet gebaseerd op marktdata, maar gebaseerd op aannames en schattingen die de prijs significant beïnvloeden.

	Level 1	Level 2	Level 3	Stand ultimo 2015
Zakelijke waarden	42.459	0	0	42.459
Vastrentende waarden	202.408	0	0	202.408
Overige beleggingen	6.742	0	0	6.742
Totaal belegd vermogen	251.609	0	0	251.609

	Level 1	Level 2	Level 3	Stand ultimo 2014
Zakelijke waarden	37.852	0	0	37.852
Vastrentende waarden	244.873	0	0	244.873
Overige beleggingen	4.976	0	0	4.976
Totaal belegd vermogen	287.701	0	0	287.701

Het Pensioenfonds belegt in beleggingsfondsen met een actieve marktnotering. Alle beleggingen zijn daarom in level 1 gecategoriseerd.

[2] Beleggingen voor risico deelnemers

Categorie	Stand ultimo 2014	Aankopen/ Verstrek- kingen	Verkopen aflossingen	Indirecte beleggings- resultaten	Stand ultimo 2015
Onroerende zaken					
Vastgoed beleggingsfondsen	5	4	0	1	10
	5	4	0	1	10
Zakelijke waarden					
Zakelijke waarden beleggingsfondsen	10.868	1.087	-764	25	11.216
	10.868	1.087	-764	25	11.216
Vastrentende waarden					
Vastrentende waarden beleggingsfondsen	13.975	3.730	-2.477	-215	15.013
	13.975	3.730	-2.477	-215	15.013
Overige beleggingen					
Overige beleggingen	655	5.397	-5.398	9	663
	655	5.397	-5.398	9	663
Totaal beleggingen voor risico deelnemers	25.503	10.218	-8.639	-180	26.902

	2015	2014
[3] Vorderingen en overlopende activa		
Vorderingen op aangesloten ondernemingen	1.913	2.370
Claims op herverzekeraar	299	1.544
Vordering uit hoofde van herverzekerde Voorziening uitlooprisico	2.543	2.493
Vordering schadevoorziening arbeidsongeschiktheid	681	736
Beleggingen	52	164
Uitkeringen	16	0
Vooruitbetaalde posten	418	10
Totaal vorderingen en overlopende activa	5.922	7.317
<p>Alle vorderingen hebben een looptijd van korter dan één jaar</p> <p>De claims op de herverzekeraars bevat de claims in verband met overlijden en arbeidsongeschiktheid op Centraal Beheer over 2015 (€ 210), Het betreft een herverzekeringsvorm op basis van kapitalen. Daarnaast bevat deze post de lopende uitkeringen met ASR (€ 89)</p> <p>Bij de vaststelling van de technische voorzieningen wordt rekening gehouden met een reservering voor het tweejarig uitlooprisico ten aanzien van arbeidsongeschiktheid. Deze voorziening bestaat uit de risicopremies voor het vrijstellingsrisico uit het huidige plus het voorgaande boekjaar. Ieder jaar wordt deze voorziening aangepast door de risicopremie uit het betreffende boekjaar toe te voegen en de risicopremie uit het minst recente boekjaar te laten vrijvallen. Omdat het fonds het arbeidsongeschiktheidsrisico volledig heeft herverzekerd bij Centraal Beheer wordt voor hetzelfde bedrag een vordering opgenomen.</p>		
[4] Liquide middelen		
Depotbanken	2.892	315
ING Bank N.V.	2.052	2.070
	4.944	2.385
<p>De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het fonds.</p>		

Passiva**Stichtingskapitaal en reserves****[5] Algemene reserve**

Stand per 1 januari
Saldobestemming boekjaar

	2015	2014
Stand per 1 januari	50.165	22.686
Saldobestemming boekjaar	-36.013	27.479
Totaal eigen vermogen	14.152	50.165
Het minimaal vereist vermogen bedraagt	286.027	257.677
Het vereist vermogen bedraagt	322.189	267.057
De dekkingsgraad is	104,0%	108,3%
	105,1%	120,3%

Totaal eigen vermogen**14.152****50.165**

Het minimaal vereist vermogen bedraagt

286.027

104,0%

257.677

104,5%

Het vereist vermogen bedraagt

322.189

117,2%

267.057

108,3%

De dekkingsgraad is

105,1%

120,3%

De dekkingsgraad is vastgesteld als het totaal vermogen gedeeld door de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds en voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

Technische voorzieningen**[6] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds**

Stand per 1 januari

244.107

175.090

Het verloop van de voorziening is als volgt:

- Pensioenopbouw
- Indexering en overige toeslagen
- Rentetoevoeging
- Onttrekking voor pensioenuitkeringen
- Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten
- Wijzigen marktrente
- Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten
- Wijziging actuariële grondslagen
- Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

	15.328	14.447
	0	0
	420	721
	-1.981	-1.860
	-39	-37
	23.061	51.732
	-35.846	771
	0	2.257
	417	986

Stand per 31 december**245.467****244.107**

De benodigde rentetoevoeging is gebaseerd op de 1-jaarsrente van 0,159%

In de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds is een kostenopslag van 2% opgenomen.

	2015	2014
De voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds is als volgt opgebouwd		
– Actieve deelnemers	158.509	133.337
– Gewezen deelnemers	51.729	73.070
– Pensioengerechtigden	35.229	37.700
	245.467	244.107
[7] Overige technische voorzieningen		
<i>Schadevoorziening arbeidsongeschiktheid</i>		
Stand per 1 januari	2.493	2.463
Mutatie via staat van baten en lasten	50	30
Stand per 31 december	2.543	2.493
Totaal technische voorzieningen	248.010	246.600
[8] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers		
Stand per 1 januari	25.503	19.483
Stortingen	2.031	2.958
Onttrekkingen t.b.v. inkoop rechten	-452	-375
Rendement	-180	3.437
Stand per 31 december	26.902	25.503
[9] Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Verzekeringsmaatschappijen (Centraal Beheer)	0	281
Schulden inzake pensioenuitvoerings- en administratiekosten	191	282
Belastingen en sociale premies	46	43
Schulden inzake kosten van vermogensbeheer	27	11
Schulden uit hoofde van waardeoverdrachten	49	21
	313	638
Alle schulden hebben een looptijd van korter dan één jaar.		
De schuld aan Centraal Beheer betreft de premieafrekening.		

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Er zijn meerjarige contracten met de vermogensbeheerder en de administrateur afgesloten. Deze contracten zijn jaarlijks opzegbaar.

Er is een intraday kredietfaciliteit ter hoogte van 150 overeen gekomen met ING Bank N.V.

Er is een overeenkomst afgesloten met Centraal Beheer om het arbeidsongeschiktheidsrisico en het overlijdensrisico te verzekeren. De overeenkomst is afgesloten per 1-1-2012 en heeft een looptijd van 5 jaar. In deze overeenkomst is ook een winstdelingsregeling overeen gekomen.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden

De gepensioneerde bestuursleden en leden van het verantwoordingsorgaan van Stichting Pensioenfonds Abbott Nederland hebben in 2015 een bestuursvergoeding en reiskostenvergoeding van in totaal 17 ontvangen.

De andere bestuursleden en leden van het verantwoordingsorgaan zijn in dienst van de ondernemingen en ontvangen geen vergoeding.

Personeel

Gedurende het boekjaar 2015 had Stichting Pensioenfonds Abbott Nederland geen personeelsleden in dienst.

Verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen het fonds, de sponsor, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders.

Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De meeste bestuurders nemen deel aan de pensioenregeling van het fonds op basis van de voorwaarden in het pensioenreglement.

Baten en lasten

[10] Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds

Directe beleggingsopbrengsten

Zakelijke waarden	702	937
Vastrentende waarden	0	77
Overige beleggingen	0	0

Subtotaal

2015	2014
702	1.014

Banken

-4	1
----	---

Waardeoverdrachten

-4	14
----	----

Overige

-29	12
-----	----

Totaal directe beleggingsopbrengsten

665	1.041
------------	--------------

	2015	2014
Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Gerealiseerde resultaten</i>		
Zakelijke waarden	485	890
Vastrentende waarden	-479	6.985
Overige beleggingen	0	0
	6	7.875
<i>Ongerealiseerde resultaten</i>		
Zakelijke waarden	-1.248	2.837
Vastrentende waarden	-7.725	63.960
Overige beleggingen	-1.305	-436
	-10.278	66.361
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	-10.272	74.236
Kosten van vermogensbeheer		
Beheerloon	40	-25
Totaal kosten vermogensbeheer	40	-25
De totale kosten van het vermogensbeheer van de basisregeling zijn verrekend met de directe beleggingsopbrengsten. Het beheerloon is positief omdat de ontvangen Rebates hoger zijn dan de direct betaalde vermogensbeheerkosten.		
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen	-9.567	75.252
[11] Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers		
Indirecte beleggingsopbrengsten		
Onroerende zaken	1	43
Zakelijke waarden	25	1.034
Vastrentende waarden	-215	2.354
Overige beleggingen	9	6
	-180	3.437
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers	-180	3.437

	2015	2014
[12] Premiebijdragen van werkgevers en werknemers		
Pensioenpremie werkgevers	18.471	16.975
Pensioenpremie werknemers	2.973	2.926
Verrekeningen en componenten die geen onderdeel uitmaken van de kostendeekkende premie	0	-76
Vergoeding verzekering sterftetafels	0	2.447
Bijdrage FVP regeling	0	5
Inkoopsommen	14	2
	21.458	22.279
De premiebijdragen van werkgevers en werknemers bedragen in totaal 25,9% (2014: 24,7%) van de corresponderende loonsom.		
Kostendeekkende premie	21.444	19.901
Feitelijke premie regulier	21.444	19.901
Verzekering sterftetafels	0	2.447
Feitelijke premie	21.444	22.348
De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	15.622	14.729
– Risicopremies	2.679	2.569
– Opslag in stand houden vereist vermogen	1.867	1.452
– Vrijval Excassokosten	-39	-37
– Opslag voor uitvoeringskosten	1.315	1.188
	21.444	19.901
[13] Bijdragen voor risico deelnemers		
Bijdrage Beschikbare Premiereregeling en Vrijwillige Bijspaar Module	2.031	2.958
	2.031	2.958
[14] Saldo van overdrachten van rechten		
Overgenomen pensioenverplichtingen	938	1.654
Overgedragen pensioenverplichtingen	-41.735	-902
	-40.797	752
De overgedragen pensioenverplichtingen bevat de collectieve overdracht van Abbvie		

	2015	2014
[15] Onttrekking beleggingen voor risico deelnemers		
Onttrekkingen Beschikbare Premiereregeling en Vrijwillige Bijspaar Module	-452	-375
	-452	-375
[16] Pensioenuitkeringen		
Pensioenen		
Ouderdomspensioen	-1.559	-1.550
Partnerpensioen	-325	-264
Wezenpensioen	-39	-23
Invalideitpensioen	-27	-23
Subtotaal	-1.950	-1.860
Andere uitkeringen		
Afkoopsommen	-30	-1
Subtotaal	-30	-1
Totaal pensioenuitkeringen	-1.980	-1.861
Het invalideitpensioen betreft deelnemers uit de oude regeling. De huidige arbeidsongeschiktheidsregeling wordt rechtstreeks door de ondernemingen uitgevoerd.		
[17] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Pensioenopbouw	-15.328	-14.447
Indexering en overige toeslagen	0	0
Rentetoevoeging	-420	-721
onttrekking voor pensioenuitkeringen	1.981	1.860
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	39	37
Wijzigen marktrente	-23.061	-51.732
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	35.846	-771
Wijziging actuariële grondslagen	0	-2.257
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-417	-986
	-1.360	-69.017

	2015	2014
[18] Mutatie overige technische voorzieningen		
Schadevoorziening arbeidsongeschiktheid	-50	-30
Totaal mutatie overige technische voorzieningen	-50	-30
[19] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers		
Stortingen	-2.031	-2.958
Onttrekkingen	452	375
Rendement	180	-3.437
	-1.399	-6.020
[20] Herverzekering		
Premies herverzekering	-2.984	-2.788
Uitkeringen uit herverzekering	625	1.412
Winstdeling herverzekering	0	37
Mutatie Vordering schadevoorziening arbeidsongeschiktheid	-5	2.681
	-2.364	1.342
[21] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie	-372	-454
Accountant (kosten voor het onderzoek van de jaarrekening)	-36	-33
Accountant (fiscaal advies)	-7	0
Actuaris	-241	-161
Advieskosten Montae	-553	-473
Bestuur	-53	-25
Contributies en bijdragen	-20	-18
Overige kosten	-33	-24
	-1.315	-1.188
De pensioenuitvoerings- en administratiekosten zijn in 2015 hoger door de uittreding van AbbVie. AbbVie heeft het fonds gecompenseerd voor deze kosten. Inclusief deze compensatie zouden de Pensioenuitvoerings- en administratiekosten op 1.165 zijn uitgekomen.		
[22] Overige baten en lasten		
Aanvulling inkoop spaarkapitalen	-38	-45
Diverse	0	-5
	-38	-50
Saldo van baten en lasten	-36.013	27.479

	2015	2014
Actuariële analyse van het saldo van baten en lasten		
Wijziging rentetermijnstructuur	-23.061	-51.732
Beleggingsopbrengsten	-9.987	74.531
Premies	1.869	1.452
Waardeoverdrachten	-4.951	-19
Kosten	0	0
Uitkeringen	1	-1
Sterfte	46	451
Arbeidsongeschiktheid	13	178
Reguliere mutaties	44	38
Toeslagverlening	0	0
Overige oorzaken	13	2.581
	-36.013	27.479

De post beleggingsopbrengsten hangen nauw samen met de post wijziging rentetermijnstructuur. Een wijziging van de marktrente heeft immers invloed op zowel de waarde van de rentegevoelige beleggingen (verantwoord onder het resultaat op beleggingsopbrengsten) als op de contante waarde van de pensioenverplichtingen (verantwoord onder het resultaat op wijziging rentetermijnstructuur).

De effecten zijn tegenovergesteld: een stijging van de rente veroorzaakt een negatief resultaat op de post beleggingsopbrengsten (daling van de waarde van de vastrentendewaardenportefeuille) en een positief resultaat op de post wijziging rentetermijnstructuur (daling van de voorziening pensioenverplichtingen).

In 2014 is dit "logische" effect ook zichtbaar: de resultaten op beleggingsopbrengsten en wijziging rentetermijnstructuur zijn tegenovergesteld aan elkaar. In 2015 is dit effect niet zichtbaar omdat onder het resultaat op wijziging rentetermijnstructuur tevens de wijzigingen in rentecurvemethodiek zijn verantwoord. Het betreft het vervallen van de driemaandsmiddeling (-14.862) en de wijziging UFR (-11.527).

De collectieve waardeoverdracht van AbbVie is resultaat neutraal overgedragen. Het negatieve resultaat bij uitgaande waardeoverdrachten wordt daarbij met name bepaald doordat de collectieve waardeoverdracht, die per 1 oktober heeft plaatsgevonden, is vastgesteld op basis van een andere rente dan gehanteerd in het verloop.

Risicoparaagraaf

(in duizenden euro)

In de risicoparaagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna worden een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd. Conform de berekeningen van het vereist eigen vermogen in het Actuariel Rapport is de risicoparaagraaf gebaseerd op basis van het doorkijkbeginsel (lookthrough-principe) en wordt er rekening gehouden met recente ontwikkelingen zoals het gebruik van de meest recente UFR en de aangepaste definitie van de (beleids)dekkingsgraad en vereiste dekkingsgraad. Laatstgenoemde impliceert dat bij de berekening van de (beleids)dekkingsgraad en vereiste dekkingsgraad vanaf het jaarwerk van 2015 rekening gehouden dient te worden met het totale vermogen en de totale technische voorziening. In de risicoparaagraaf worden de afzonderlijke risico's van het vereist eigen vermogen gerelateerd aan de voorziening voor risico fonds. De impact van de aangepaste berekeningsmethodiek wordt afzonderlijk getoond. Onder het nieuwe FTK zijn de voorschriften voor de berekening van het vereist eigen vermogen aangescherpt en wordt getoetst op basis van het vereist eigen vermogen gebaseerd op de strategische verdeling. De impact van de afzonderlijke risico's wordt tevens getoond voor het feitelijk vereist eigen vermogen omdat de vereiste dekkingsgraad op basis van de feitelijke verdeling in het nieuwe FTK onder andere een belangrijke rol speelt bij de korte termijn risicohouding van het fonds.

Solvabiliteitsrisico

Het belangrijkste financieel risico voor het Pensioenfonds is het niet kunnen nakomen van de pensioentoezeggingen. Een belangrijke maatstaf hiervoor is het aanwezig eigen vermogen. Wettelijk is een gestandaardiseerde methode (standaardmodel) vastgelegd om te kunnen toetsen of het aanwezig eigen vermogen voldoende is om een aantal specifieke financiële risico's op te kunnen vangen en daarmee of aan de pensioentoezeggingen kan worden voldaan. De berekeningen van het vereist eigen vermogen zijn onder meer van belang voor de premiestelling, herstelplan en haalbaarheidstoets van het fonds. De beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds is per 31 december 2015 lager dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds in een tekort verkeert.

Jaarlijks vindt toetsing plaats aan de hand van dit standaardmodel. De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. De S10 betreft het actief beheer risico en is onder het nieuwe FTK in het standaardmodel van DNB geplaatst. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2015 van 117,2% en het maximum van de feitelijke of strategische mix ultimo 2014. Ultimo 2014 werd getoetst op het maximum van beiden en niet op het strategisch vereist eigen vermogen zoals geldt onder het nieuwe FTK. Ultimo 2014 betrof dit het vereist eigen vermogen op basis van de feitelijke mix van 108,3%. Zoals eerder vermeld worden de afzonderlijke risico's uitgedrukt ten opzichte van de voorziening voor risico fonds. Zodoende kunnen de afzonderlijke risico's van 2015 vergeleken worden met de risico's van 2014.

	2015		2014	
	€	%	€	%
Renterisico (S1)	13.068	3,4	10.810	3,3
Zakelijke waarden risico (S2)	28.416	10,1	8.981	2,5
Valutarisico (S3)	2.377	0,0	4.208	0,4
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	1.339	0,0
Kredietrisico (S5)	15.295	4,5	3.144	0,2
Verzekeringstechnisch risico (S6)	9.600	0,8	9.722	1,9
Actief beheer risico (S10)	5.790	0,3	0	0,0
Diversificatie-effect	-27.269		-17.747	
Vereist eigen vermogen	47.277	19,1	20.457	8,3
Effect toerekenen naar totale voorzieningen		-1,9		0,0
	47.277	17,2	20.457	8,3
Aanwezige dekkingsgraad		105,1		120,3
Beleidsdekkingsgraad		108,8		
Minimaal vereiste dekkingsgraad		104,0		104,5
Vereiste dekkingsgraad		117,2		108,3

De dekkingsgraad wordt berekend door het totaal van de activa voor risico van het Pensioenfonds (minus de passiefposten Kortlopende schulden en overlopende passiva) te delen door de totale Voorziening pensioenverplichtingen (plus Overige technische voorzieningen en voorzieningen voor risico deelnemers). Het afgelopen jaar is deze, op grondslagen van het Pensioenfonds, afgenomen van 120,3% (2014) tot 105,1% (2015).

Renterisico

Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het Pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor de looptijd van de beleggingen. Onderstaande duratie cijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (exclusief rentederivaten) 12,5 (2014: 12,2)

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten) 20,6 (2014: 21,6)

Duratie van de pensioenverplichtingen 25,3 (2014: 24,9)

Voor de vaststelling van het renterisico bij het vereist eigen vermogen worden de kasstromen van de rentegevoelige beleggingen afgezet tegen de kasstromen van de voorziening pensioenverplichtingen. Vervolgens worden beide kasstromen afgezet tegen door DNB bepaalde renteschokken die per looptijd verschillen. Op basis van deze renteschokken kan de impact op de technische voorziening en de impact op alle rentegevoelige beleggingen worden berekend. Overeenkomstig kan een afdekkingspercentage worden berekend. Rentegevoeligheid is één van de belangrijkste factoren bij de bepaling van de (strategische) assetallocatie van de portefeuille.

	Feitelijke verdeling		Strategische verdeling	
	in €	%	in €	%
Impact op technische voorziening voor risico fonds (A)	30.631		30.631	
Impact op de rentegevoelige beleggingen (B)	17.450		21.558	
Renterisico	13.181	3,7%	9.073	2,0%
Afdeckingspercentage t.b.v. S1		56,8%		70,4%

Strategisch dekt het fonds volgens het beleggingsmandaat 60% van het renterisico van haar verplichtingen af. De renteafdekkingen zijn bepaald door het renterisico van de rentegevoelige beleggingen af te zetten tegen het renterisico van de technische voorziening voor risico fonds. Het renterisico van de rentegevoelige beleggingen is vastgesteld gebruikmakende van de zuivere marktrente (i.e. swaprente), terwijl het renterisico van de technische voorziening voor risico fonds is bepaald op basis van de DNB-rentetermijnstructuur. Doordat de verplichtingen op basis van de DNB-rentetermijnstructuur lager worden vastgesteld dan op de marktwaarde, wordt het afdeckingspercentage hier hoger bepaald dan op basis van de marktwaarde.

Hoogte buffer

Op basis van de vereist eigen vermogen berekeningen bedraagt de buffer voor het feitelijk renterisico 13.181 (3,7%) en voor het strategisch renterisico 13.068 (3,4%).

Zakelijke waarden risico

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen, vastgoed en alternatieve beleggingen in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende zakelijke waarden categorieën getoond.

	2015		2014	
	€	%	€	%
<i>Verdeling zakelijke waarden per categorie:</i>				
Ontwikkelde markten (Mature markets)	30.563	72,0	26.201	69,2
Opkomende markten (Emerging markets)	11.896	28,0	11.651	30,8
	42.459	100,0	37.852	100,0

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch zakelijke waarden risico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. Deze standaardschokken zijn verder opgehoogd om zodoende rekening te houden met de volgende additionele risicocomponenten: leverage risico en liquiditeitsrisico. De buffer voor het feitelijk zakelijke waarden risico bedraagt 14.531 (4,3%) en voor het strategisch zakelijke waarden risico 28.416 (10,1%).

Valutarisico

Het valutarisico wordt veroorzaakt, doordat de verplichtingen van het pensioenfonds in euro's luiden terwijl veel van de beleggingen van het pensioenfonds in niet-euro luiden. Het pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Zonder afdekking van valutarisico loopt het pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Door meer dan 100% van het risico af te dekken loopt het fonds risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro.

Afdekking van het valutarisico kan plaatsvinden via derivatencontracten.

	2015		2014	
	€	%	€	%
Zakelijke waarden naar valuta				
Euro	16.948	39,9	14.393	38,0
Amerikaanse dollar	10.255	24,2	7.807	20,6
HongKongse dollar	3.546	8,4	3.057	8,1
Britse pound sterling	947	2,2	1.152	3,0
Canadese dollar	925	2,2	893	2,4
Overige	9.838	23,1	10.550	27,9
	42.459	100,0	37.852	100,0
Vastrentende waarden naar valuta				
Euro	181.438	88,4	244.873	100,0
Amerikaanse dollar	19.227	9,5	0	0,0
Overige	1.743	2,1	0	0,0
	202.408	100,0	244.873	100,0
Totaal beleggingen naar valuta				
Euro	205.128	80,5	259.266	90,1
Amerikaanse dollar	29.482	11,7	12.783	4,4
Overige	16.999	7,8	15.652	5,5
	251.609	100,0	287.701	100,0

Strategisch dekt het fonds haar beleggingen niet af.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valuta risico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten die berekend wordt op de niet-euro beleggingen na afdekking. De buffer voor het feitelijk valuta risico bedraagt 9.216 (1,0%) en voor het strategisch valuta risico 2.377 (0,0%).

Grondstoffenrisico

Het pensioenfonds belegt in grondstoffen en loopt daarmee het risico dat de waarde van deze beleggingen daalt als gevolg van marktontwikkelingen.

Het pensioenfonds belegt niet direct in grondstoffen maar doet dit met behulp van derivaten. Voorbeelden van grondstoffenderivaten zijn indexfutures en indexderivaten die kunnen worden afgesloten op verschillende categorieën zoals landbouw en vee, metalen en energie. Grondstoffen zorgen van oudsher voor diversificatievoordelen binnen de beleggingsportefeuille. Binnen het standaardmodel wordt de correlatie naar andere risico's op nul verondersteld. Naast diversificatievoordelen bewegen grondstoffen ook mee met stijgende prijzen waardoor ze een hedge vormen tegen koopkrachtontkrachting.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch grondstoffenrisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 35%. De buffer voor het feitelijk grondstoffenrisico bedraagt 2.419 (0,1%) en voor het strategisch grondstoffenrisico risico 0 (0,0%).

Kredietrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de voorafgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentende waarden portefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese AAA rating impliceert dat de vastrentende waarden belegging geen kredietrisico loopt. Daarentegen worden beleggingen die geclassificeerd staan onder 'lager dan BBB' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd. Beleggingen die geen rating ontvangen worden als risicovol beschouwd.

	2015		2014	
	€	%	€	%
<i>Rating vastrentende waarden:</i>				
AAA	101.821	50,3	119.746	48,9
AA	52.118	25,7	66.815	27,3
A	8.233	4,1	11.893	4,9
BBB	13.392	6,6	8.868	3,6
Lager dan BBB	17.151	8,5	12.547	5,1
Geen rating	9.693	4,8	25.004	10,2
	202.408	100,0	244.873	100,0

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentende waardenportefeuille. Naar mate de rating slechter wordt neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van 13.779 (4,1%) en voor het strategisch kredietrisico van 15.295 (4,5%).

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevenrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk verzekeringstechnisch risico bedraagt 9.600 (1,0%) en voor het strategisch verzekeringstechnisch risico 9.600 (0,8%).

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Het concentratierisico is niet meegenomen in de berekening van het Vereist eigen vermogen.

	2015		2014	
	€	%	€	%
Zakelijke waarden				
<i>Verdeling zakelijke waarden per regio:</i>				
Europa	11.705	27,6	7.237	19,1
Noord-Amerika	14.562	34,3	14.515	38,3
Azië	12.484	29,4	4.526	12,0
Overige	3.708	8,7	11.574	30,6
	42.459	100,0	37.852	100,0

	2015		2014	
	€	%	€	%
<i>Verdeling zakelijke waarden per sector:</i>				
Financiële instellingen	11.298	26,6	9.107	24,1
Informatietechnologie	2.437	5,7	3.339	8,8
Industriële ondernemingen	4.490	10,6	3.877	10,2
Niet-cyclische consumentengoederen	6.698	15,8	4.954	13,1
Cyclische consumentengoederen	5.291	12,5	3.318	8,8
Farmacie	0	0,0	0	0,0
Energie	1.992	4,7	3.026	8,0
Nutsbedrijven	1.071	2,5	1.414	3,7
Telecommunicatie	5.779	13,6	4.704	12,4
Basisindustrieën	2.156	5,1	2.906	7,7
Overige	1.247	2,9	1.207	3,2
	42.459	100,0	37.852	100,0
Vastrentende waarden				
<i>Verdeling vastrentende waarden per regio:</i>				
Europa	164.548	81,3	223.358	91,2
Noord-Amerika	17.839	8,8	8.157	3,3
Azië	2.409	1,2	632	0,3
Overige	17.612	8,7	12.726	5,2
	202.408	100,0	244.873	100,0

Grote posten: vastrentende waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in vastrentende waarden

Staatsobligaties Duitsland	55.488	27,4	64.348	26,3
Staatsobligaties Nederland	41.474	20,5	50.286	20,5
Staatsobligaties Frankrijk	26.843	13,3	32.099	13,1

Actief beheer risico

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt alleen een actief beheer risico becijferd voor de aandelenportefeuille indien de tracking error groter is dan 1%. Voor het pensioenfonds resulteert een buffer voor het feitelijk actief beheer risico van 2.157 (0,1%) en voor het strategisch actief beheer risico van 5.790 (0,3%).

Effect toerekenen naar totale voorzieningen

Om van de vereiste dekkinggraad voor risico fonds te geraken tot de vereiste dekkinggraad dient een aanpassing van 1,4%-punt toegevoegd te worden op basis van de feitelijke verdeling en een aanpassing van 1,9%-punt op basis van de strategische verdeling. Deze aanpassingen dienen gemaakt te worden omdat het fonds technische voorziening voor risico deelnemers heeft. Zowel bij de berekening van de dekkinggraad als bij de berekening van de vereiste dekkinggraad komt er bij de teller en de noemer het bedrag van de voorziening voor risico deelnemers bij. Dit heeft bovenstaand beschreven verlaging tot gevolg.

Er zijn geen beleggingen uitgeleend en er zijn geen beleggingen in Abbott NV en de aan haar gelieerde ondernemingen.

Overige gegevens

Resultaatbestemming

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN.

Resultaatbestemming 2015

Het bestuur heeft besloten het resultaat over het boekjaar 2015 als volgt te verdelen:

	2015
	x € 1.000
Algemene reserve	-36.013
	<hr/>
	-36.013
	<hr/>

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Abbott Nederland te Zwolle is aan Aon Hewitt Nederland cv de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2015.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zuivel en aanverwante industrie, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds. Omdat Aon Hewitt Nederland cv beschikt over een door de toezichthouder goedgekeurde gedragscode, is het toegestaan dat andere actuarissen en deskundigen aangesloten bij Aon Hewitt Nederland cv wel andere werkzaamheden verrichten voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 1.600.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 48.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-personregel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch ten minste gelijk aan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Abbott Nederland is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Amsterdam, 14 juni 2016

Drs. A.G.M. den Hartogh, AAG
verbonden aan Aon Hewitt Nederland cv

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur van Stichting Pensioenfonds Abbott Nederland

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2015 van Stichting Pensioenfonds Abbott Nederland te Heerlen gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2015 en de staat van baten en lasten over 2015 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van het pensioenfonds is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het verslag van het bestuur, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschatting neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds.

Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van het pensioenfonds gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Abbott Nederland per 31 december 2015 en van het resultaat over 2015 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het verslag van het bestuur, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 boek 2 BW is opgesteld, en of de door Titel 9 van Boek 2 BW vereiste overige gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het verslag van het bestuur, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Rotterdam, 16 juni 2015

Mazars Paardekooper Hoffman Accountants N.V.

drs. C.A. Harteveld RA

Bijlagen

Aangesloten ondernemingen per 31 december 2015

Het Fonds is een ondernemingspensioenfonds en is de uitvoerder van de pensioenovereenkomst van de werknemers van

- Abbott B.V.
- Abbott Laboratories B.V.,
- Abbott Logistics B.V.,
- Abbott Vascular Netherlands B.V.,
- APO Netherlands A.G.,
- Abbott Healthcare B.V.,
- Abbott Healthcare Products B.V.,
- Abbott Biologicals B.V.,
- AMO Netherlands B.V.,
- Abbott Informatics Netherlands B.V.,
- AMO Groningen B.V.
- BGP Products B.V.
- BGP Prod. Oper. GmbH

per 1 augustus 2012 respectievelijk 1 oktober 2012 respectievelijk 1 januari 2014 tot en met 31 december 2014

- AbbVie Logistics B.V.
- AbbVie B.V.
- AbbVie Finance B.V.

Per 1 januari 2015 heeft er voor de werknemers van de AbbVie ondernemingen geen nieuwe pensioenopbouw meer plaatsgevonden binnen het Fonds.

Begrippenlijst

Abtn

Afkorting voor actuariële en bedrijfstechnische nota. In de ABTN wordt door het bestuur van een pensioenfonds uiteengezet welke actuariële en bedrijfstechnische opzet ten grondslag ligt aan een fonds. Ook wel bedrijfsplan genoemd. Hierin komen drie hoofdonderwerpen aan de orde: de wijze van vaststelling van de verplichtingen jegens de deelnemers, de beleggingsportefeuille en het intern risicobeheersingssysteem.

Accounting standaarden

Raamwerk van verslaggevingsregels voor het opstellen van een jaarrekening en jaarverslag. Met ingang van het verslagjaar 2005 moeten alle beursgenoteerde ondernemingen, banken en verzekeringsmaatschappijen hun geconsolideerde jaarrekening volledig inrichten op basis van International Accounting Standards (IAS), door de IAS Board omgedoopt in International Financial Reporting Standards (IFRS). Het doel van IFRS is om de transparantie en internationale vergelijkbaarheid van de externe financiële verslaggeving te verbeteren. Niet beursgenoteerde rechtspersonen hebben de keuze om of IFRS toe te passen, of de Nederlandse Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Actuariële grondslagen

Wanneer een contante waarde van een reeks toekomstige uitkeringen moet worden bepaald maakt de actuaris gebruik van actuariële grondslagen, zoals: de rekenrente; de kansstelsels: sterftekansen, arbeidsongeschiktheids- en revalideringskansen, frequenties van gehuwd zijn, soms ook toekomstige salarisontwikkeling of indexatiebeleid enz.; kostenopslagen (bijvoorbeeld voor administratiekosten en/of uitbetalingskosten).

Actuaris

Een actuaris kan antwoord geven op de vraag wat de toekomst aan pensioenuitkeringen gaat kosten. De actuaris is bij uitstek degene die financiële risico's op de agenda plaatst en adequate oplossingen bedenkt.

Actuele waarde

De actuele waarde is voor beleggingen waarvoor dagelijks openbare prijzen worden vastgesteld, zoals aandelen en obligaties, de beurswaarde. Voor andere vastrentende waarden, zoals onderhandse leningen en hypotheekleningen, wordt de actuele waarde benaderd als de contante waarde van de toekomstige nettokasstroom. Als actuele waarde van de beleggingen in vastgoedfondsen wordt de intrinsieke waarde gehanteerd. Voor direct onroerend goed wordt de taxatiewaarde als actuele waarde gehanteerd.

ALM

Afkorting voor Asset Liability Management. Een ALM-studie betreft de analyse van het risicobeheer van de balans tussen activa en de passiva van een pensioenfonds. Deze studie dient te resulteren in de formulering van een strategisch beleggingsbeleid.

Backservice

Pensioenaanspraken (of de waarde ervan) die betrekking hebben op de achterliggende dienstjaren en die ontstaan door verandering in de pensioengrondslag.

Beleggingsmix

Verdeling van de beleggingen over zakelijke en vastrentende waarden.

Benchmark

Vooraf vastgestelde, objectieve maatstaf voor de prestatie van (de beheerder van) een beleggingsportefeuille of pensioenfonds. Een beursindex bijvoorbeeld.

Beurskoers

Marktprijs van een aandeel, obligatie of andere waardepapieren.

Calloptie

De koper van de calloptie krijgt het recht om de onderliggende waarde van de optie (aandelen bijvoorbeeld) gedurende de looptijd van de optie voor een bepaald bedrag –de uitoefenprijs– te kopen. Voor dat recht betaalt hij premie. De verkoper van een calloptie –de schrijver– moet eventueel de onderliggende waarde leveren aan de koper van de optie tegen de uitoefenprijs. De optieschrijver ontvangt voor deze verplichting de optie premie.

Contante waarde

De contante waarde op een bepaald moment van (een serie) betalingen in de toekomst, is het bedrag dat op dat moment aanwezig zou moeten zijn om, rekening houdend met rente-aangroei (rekenrente) en eventuele andere actuariële grondslagen, deze toekomstige betalingen te kunnen verrichten.

Converteerbare obligatie

Een obligatie die gedurende de looptijd kan worden omgewisseld (geconverteerd) in aandelen. Deze mogelijkheid is als een extraatje aan de obligatie meegegeven door de uitgever, teneinde de obligatie gemakkelijker te kunnen plaatsen.

Coupon

Genummerd deel van de obligatie waarop de jaarlijkse rente wordt uitbetaald.

Couponrendement

Verhoudingsgetal tussen het bedrag aan ontvangen couponrente en de beurswaarde van de obligatie in kwestie op een bepaald moment, of van de beurswaarde bij aankoop van de obligatie.

Custodian

Juridische entiteit die als enige taak heeft het beheren en het administreren van de effecten.

Dekkingsgraad

Een maat voor de solvabiliteit van een pensioenfonds. De dekkingsgraad wordt bepaald door de mate waarin het beschikbaar vermogen (BV) de voorziening opgebouwde rechten (VOR) overtreft, uitgedrukt in een percentage.

Een dekkingsgraad van 100% geeft aan dat het beschikbaar vermogen juist toereikend is om de voorziening opgebouwde rechten te dekken, terwijl een percentage lager dan 100 aangeeft dat er sprake is van onderdekking. Fondsen gaan in hun financiële opzet veelal van een minimumdekkingsgraad uit die in mindere of meerdere mate ruim boven 100% ligt.

De Nederlandsche Bank

Bij wet ingesteld toezichthoudend orgaan, dat onder andere het naleven van de Pensioen- en spaarfondsenwet bewaakt.

Derivaten

Financiële contracten waarvan de waarde afhankelijk is van een of meer onderliggende activa, referentieprijzen of indices. Voorbeelden van derivaten zijn opties, termijncontracten en rente- en valutaswaps.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan: huur-, dividend- en rente-opbrengsten van de beleggingen.

Disagio

Het bedrag dat een belegging minder waard is dan de nominale waarde.

Duration

De gewogen gemiddelde looptijd van de kasstromen van een obligatie, waarbij weging geschiedt op basis van de contante waarde van iedere kasstroom. Duration is een graadmeter voor de rentegevoeligheid van een obligatie. In de regel: hoe langer de looptijd van een obligatie, hoe gevoeliger de koers van die obligatie voor renteveranderingen. Indien men een daling van de rente verwacht is het profijtelijk een obligatie met een zo lang mogelijke duration te kopen, aangezien de koers daarvan het meest zal oplopen.

Effectief rendement

Het effectief rendement houdt naast het couponrendement nog rekening met winst of verlies bij aflossing van een obligatie.

Eindloonregeling

Bij deze regeling wordt de hoogte van je pensioen afgeleid van het salaris dat je direct voorafgaand aan de pensioendatum verdient. Bij iedere salarisverhoging wordt het pensioen dat je al hebt opgebouwd, opgetrokken naar het nieuwe salarisoniveau.

Franchise

In veel pensioenregelingen is een bepaald drempelbedrag opgenomen waarover geen pensioenopbouw plaatsvindt omdat de AOW geacht wordt hierover pensioen te verlenen. Dit bedrag is veelal afgeleid van de uitkeringen krachtens de AOW en wordt dan 'franchise' genoemd.

Future

Termijncontract dat op de beurs wordt verhandeld.

Herverzekering

Het door een pensioenfonds geheel of gedeeltelijk onderbrengen van een pensioenregeling in een levensverzekeringsovereenkomst en/of het door een pensioenfonds onderbrengen van extra hoge risico's bij een levensverzekeraar, zoals overlijden- en invaliditeitsrisico's van deelnemers.

Index

Cijfer dat een gewogen gemiddelde uitdrukt en waaraan men kan zien hoe een grootte (bijvoorbeeld de beurskoersen in Amsterdam) zich ontwikkeld heeft.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten vallen de gerealiseerde verkoopresultaten inclusief valutaresultaten en de niet-gerealiseerde herwaarderingsresultaten.

Intrinsieke waarde

De intrinsieke waarde per aandeel is de 'werkelijke' waarde van dat aandeel, afgeleid van de onderliggende beleggingen. De intrinsieke waarde wordt berekend door de waarde van de activa (bezittingen) te verminderen met de passiva (schulden) en het saldo te delen door het aantal uitstaande aandelen.

Kansstelsels

Dit zijn veronderstellingen met betrekking tot sterftekansen, invalideringskansen, ontslag, gehuwdheid en individuele loontontwikkeling.

Koopsom

Een koopsom is een eenmalige betaling die aan de uitvoerder van de pensioenregeling is verschuldigd en waarvoor een bepaalde pensioenaanspraak wordt ingekocht. In beginsel is een koopsom dus een eenmalige betaling en een premie een periodieke betaling. Zowel premies als koopsommen dienen hetzelfde doel, namelijk de financiering van de pensioenen.

Middelloonregeling

Bij deze regeling wordt voor elk dienstjaar een percentage pensioen toegekend dat is gerelateerd aan de pensioengrondslagen van het desbetreffende dienstjaar. Het te bereiken pensioen is in deze regeling gerelateerd aan het gemiddelde, geïndexeerde loon gedurende de opbouwperiode.

Nominale waarde

De op het stuk (aandeel of obligatie) aangegeven waarde. Bij een koers van 100 (= 100%) is de prijs van het waardepapier gelijk aan de nominale waarde.

Omkeerregel

Over de pensioenaanspraken die een werknemer opbouwt behoeft ingevolge de Wet op de loonbelasting geen belasting te worden afgedragen. De pensioenuitkeringe worden te zijner tijd weer wel belast. Deze regel wordt ook wel de "omkeerregel" genoemd. Om van deze faciliteit gebruik te kunnen maken moeten deze aanspraken onder andere voldoen aan artikel 18 van de Wet op de loonbelasting.

Optie

Zie ook calloptie en putoptie.

Verhandelbaar recht om iets te kopen (calloptie) of te verkopen (putoptie) tegen een van tevoren vastgestelde prijs gedurende een van tevoren vastgestelde termijn.

Over/onderweging

Een hoger of lager belang in een beleggingscategorie dan overeenkomt met de normverdeling van het pensioenfonds.

Overrente

Het positieve verschil tussen het inkomensrendement van het fonds en de rekenrente.

Pensioengrondslag

Het bedrag waarover pensioen wordt toegekend. Vaak is dit het voor pensioen meetellende salaris minus de franchise.

Performance

Het rendement dat is behaald met de beleggingen.

Premievrije aanspraken

Indien het deelnemerschap aan een pensioenregeling eindigt, anders dan door overlijden of het bereiken van de pensioenleeftijd, verkrijgt de gewezen deelnemer een premievrije aanspraak op ouderdoms- en nabestaandenpensioen. Een andere vorm van premievrije aanspraak is het bijzonder partnerpensioen dat de gewezen partner ontvangt bij scheiding/einde partnerschap.

Putoptie

Een optie die de koper het recht maar niet de verplichting geeft om het onderliggende contract te verkopen tegen een vooraf vastgestelde prijs. Voor dat recht moet premie worden betaald. Een putoptie maakt het mogelijk het risico van dalende koersen af te dekken.

Reële rente

Het verschil tussen het fondsrendement en de (loon- of prijs-)inflatie. Bij de premiestelling wordt verondersteld dat het fondsrendement ten minste gelijk is aan de som van de rekenrente en de inflatie. In dat geval kan de last uit hoofde van indexering worden gefinancierd uit het verschil tussen het fondsrendement en de rekenrente.

Rekenrente

De rekenrente is het fictieve percentage dat het belegde pensioenvermogen wordt geacht op te brengen in de toekomst en waarvan bij de berekening van de contante waarden wordt uitgegaan.

Rendement

Het positieve of negatieve resultaat dat een verzekeringsmaatschappij of een pensioenfonds behaalt met de belegging van daartoe beschikbare middelen.

Rentetermijnstructuur

De rentetermijnstructuur is een grafiek die het verband weergeeft tussen de looptijd van een vastrentende belegging enerzijds en de daarop te ontvangen marktrente anderzijds.

Rijping

De mate van rijping van een fonds wordt veelal uitgedrukt in de draagvlakratio. Deze ratio geeft weer de verhouding tussen de voorziening opgebouwde rechten (VOR) en de bijdragegrondslag (BG), dat wil zeggen het bijdrageplichtig deel van de totale salarissom.

De draagvlakratio is laag voor een jong, startend fonds. In de loop van de tijd neemt deze ratio toe, doordat het aandeel van de gepensioneerden in het deelnemersbestand stijgt.

Solvabiliteit

Het vermogen om (nu en op termijn) aan de financiële verplichtingen te kunnen voldoen.

Sterftetafels

Geven aan wat de levens- en sterftetekansen zijn van mannen en vrouwen in Nederland, afhankelijk van de bereikte leeftijd. Ze worden gebruikt bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen door de actuaris.

Toeslag

Een toeslag is een verhoging van een pensioen of een aanspraak op pensioen, welke is gebaseerd op een in het pensioenreglement omschreven regeling, dan wel op incidentele basis wordt verleend.

Totaal rendement

Het totaal rendement van een belegging is samengesteld uit de koerswinst of het koersverlies (indirecte beleggingsopbrengsten) over de beschouwde periode, terwijl de directe beleggingsopbrengsten (dividend, rente, aflossingen, huur en dergelijke uitkeringen) meteen worden herbelegd en tijdsgewogen in het totaal rendement worden meegenomen. Het totaal rendement wordt uitgedrukt in een percentage ten opzichte van het gemiddeld belegd vermogen.

UFR

De Uitimate Forward Rate (UFR) is een methode waarop de rekenrente wordt vastgesteld. Gedurende de eerste 20 jaar wordt de RTS gevolgd. Voor de periode daarna wordt de rekenrente afgeleid van de RTS en een verwacht rendement op lange termijn. Voor een 60-jarige verplichting wordt een rentevoet van 4,2% verondersteld.

Vastrentende waarden

Hypotheeken, leningen op schuldbekentenis en obligaties.

Verzekeringstechnische analyse

Ook wel actuariële analyse genoemd. In deze analyse wordt door de actuaris de invloed verklaard van opgetreden verschillen tussen de gehanteerde actuariële grondslagen en werkelijke ontwikkelingen.

Verzekeringstechnische risico's

Bij het verzekeren van pensioenaanspraken loopt een fonds een langlevensrisico voor het ouderdomspensioen als verzekerden langer leven dan volgens de gebruikte overlevingstafel wordt verwacht. Voor het nabestaandenpensioen loopt het fonds een kortlevensrisico als de verzekerden korter leven dan volgens de overlevingstafel wordt verwacht. Ook kan het invaliditeitsrisico worden gerekend tot de verzekeringstechnische risico's van fondsen.

Volatiliteit

De beweeglijkheid van beurskoersen.

WM Company

The WM Company is een mondiaal opererend bedrijf, met name gespecialiseerd in het meten en analyseren van de beleggingsresultaten van pensioenfondsen. In Nederland marktleider op dit terrein.

WM Universum

Het WM Universum is samengesteld op basis van de totale beleggingsportefeuilles van een groot aantal Nederlandse pensioenfondsen (exclusief APG en PGGM in verband met de grootte van deze fondsen), waarvan de beleggingsresultaten door The WM Company worden gemeten. Een vergelijking met gegevens uit het WM Universum maakt het mogelijk om de resultaten van een fonds te spiegelen aan het gemiddelde van de beleggingen en rendementen van de Nederlandse pensioenfondssector.

Yield curve

Zie rentetermijnstructuur.

Zakelijke waarden

Aandelen, converteerbare obligaties en onroerend goed(fondsen).